

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 27
28/2012
21.júl 2012

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

Jedna poisťovňa
postačí!
Strana 4.

Dobrý nápad pre
širokorozhodnú
Strana 5.

Minister hospodárstva
Malatinský pre SNN
Strana 6.

Neznámy
J. C. Hronský
Strana 10.

Čitateľské
forum
Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

Dobré a korektné vzťahy medzi štátmi si predovšetkým vyžadujú nezasahovanie do vnútorných vecí toho druhého – do vecí štátu, ľudských i božských záležitostí. Je jedno, či ide o štáty alebo štátiky, akým je napríklad Vatikán. Slovenská verejnoprávna televízia ústami moderátora relácie Pod lampou obvinila Svätého Otca z presadzovania nepravdy, a to napriek tomu, že spor bývalého arcibiskupa Róberta Bezáka so Svätou stolicou je zahalený rúskom tajomstva. A moderátor ho vyriešil jednoznačne a nečakane bistro. Príslovie hovorí, že: Čas zjavuje pravdu, a starorímsky filozof Seneca k tomu dodáva: Luza je najhorší vykladač pravdy. Je vždy lepšie veci si pokojne premyslieť, než rýchlo dospieť k unáhleným výrokom. Krok Ríma bol dlho pripravovaný a premyslený. Nemožno ho komentovať jednou televíznou reláciou a vopred pripraveným zavrnutím daného rozhodnutia. V cirkevnom práve má pápež najvyššiu riadiacu právomoc a od roku 1870 (Prvý vatikánsky koncil) je aj nositeľom najvyššej súdnej a učiteľskej právomoci (pápežská neomylnosť) vo veciach viery a mravov. Z hľadiska medzinárodného práva je suverénom s vlastným právom a so všetkými príslušnými právomocami. Jeho nárok na túto najvyššiu funkciu vyplýva z explicitného odvolania sa na Evanjelium podľa Matúša 16, 17-19 a na chápanie rímskeho pápeža ako priameho a neprerušeneho nástupcu apoštola Petra. Preto povedať, že v cirkevných veciach má pápež, ktorý cirkev riadi, nepravdu, je zasahovaním do osobnosti Svätého Otca, jeho suverenity a vznešenosti jeho úradu.

Róbert Bezák sa spochybnil v mojich očiach, keď v spomínanej relácii povedal, že mohol ísť aj inou cestou, nielen kňazskou. Adept tohto povolania má dosť času si svoju budúcnosť rozmyslieť, má aj čas vystúpiť zo seminára, ale keď raz prijme vysviacku, prijíma poslanie, stáva sa služobníkom Božím a podriadeným Svätej stolice. Reptanie a sťažovanie sa je vykladaním pravdy podľa seba.

Peter JÁNOŠÍK

Mimoriadne zasadanie prezídia Matice slovenskej: hrubá čiara za verejnou polemikou Pre nové smerovanie Matice je priaznivá atmosféra

BRATISLAVA (ddk) – Pre nové smerovanie Matice slovenskej (MS) je priaznivá atmosféra, Matica sa dostala do akčnosti, je činorodá. Preto je najdôležitejšie sústrediť sa v čo najrýchlejšom čase na veci prvoradé a na vytvorenie štartovacej plochy pre riešenie kľúčových problémov.

Konštatovalo sa to na júlovom Mimoriadnom zasadnutí prezídia Matice slovenskej. Cieľom je dotvorenie nového osembodového programu zvažovaného návrhu novelizácie zákona o Matici s celospoločenskými cieľmi tak, aby sa vytvorili pevné väzby medzi Maticou, spoločnosťou a štátom. Základom akcieschopnosti je vnútorná konsolidácia Matice. Prezídium sa zišlo v neúplnej zostave, za neprítomnosti vedeckého tajomníka.

Prezídium MS sa zhodlo na tom, že jeho zodpovednosť voči Matici, jej predsedovi i matickej myšlienke si dnes vyžaduje, aby usmerňovalo maticnú energiu smerom k tomu hlavnému a najdôležitejšiemu – formovaniu nového profilu MS. V súvislosti s tým odznali priame mimoriadne závažné návrhy na návrat tých kľúčových pôvodných maticných a Maticou vytvo-

rených inštitúcií, ktoré boli nedávnymi politickými rozhodnutiami Matici odobraté. Tak sa vytvorí nový základ na nezávislú vedeckú prácu autonómnou od spolkových orgánov. Ani za desaťročia komunistického režimu, ktorý urobil všetko, aby po roku 1948 marginalizoval Maticu slovenskú, sa na maticné fondy nesiahlo, Matica má aj dnes nárok na to, aby sa jej vrátili ako základ znovuoživenia nezávislej vedeckej činnosti. Je to mimoriadne dôležité aj v reálne jestvujúcej situácii na vytvorenie pluralitnej vedeckej a publikačnej činnosti. Na maticnej pôde je nevyhnutné vytvoriť nový základ pre slovenské spracovanie slovenských dejín. S novým profilom a akcieschopnosťou Matice je však nevyhnutne spojená aj otázka starostlivosti o nárast členskej základne.

(Viac na 2. strane)

Rokovanie predsedníctva Matice sa týkalo aktuálnych tém života ustanovizne.

Starosta Dolných Vesteníc odmietol uhradiť likvidačné faktúry SOZA zasahuje alebo výpalníctvo v praxi

BRATISLAVA (Alexander GOCZ – Foto: autor) – Keď sme prednedávnom písali o poplatkoch, ktoré vyrubil Slovenský ochranný zväz autorský (SOZA) obciam Pohorelá a Heľpa, tušili sme, že ide iba o vrchol ľadovca. Hneď nato sa nám do redakcie ozval starosta obce Dolné Vestenice Michal Jedinák so šokujúcou faktúrou od SOZA. Celková suma na faktúre bola 760 eur!

SOZA ešte pouličným muzikantom faktúru nevystavila. Zatiaľ...

Tak ako v predošlých dvoch spomenutých prípadoch išlo o dedinské podujatia v drvivej väčšine bez vstupného, ktoré organizovali dobrovoľníci a na ktorých miestni amatéri spievali najmä ľudové piesne. Je všeobecne známe, že obce a mestečká na Slovensku bojujú s neustálymi finančnými problémami, obracajú v mestskej kase každé euro a pri znižovaní podielových daní sa obecné zastupiteľstvo modlí, aby neprišiel žiadny väčší nepredvídaný výdavok. Práve preto sa zrejme starostovi Dolných Vesteníc Michalovi Jedinákovi orosilo čelo, keď sa mu na stole objavila faktúra s hlavičkou SOZA znejúca na 1170,40 eura. Ako nám starosta povedal, na kultúrne a spoločenské podujatia bola v roku 2011 vyčlenená suma 5 700 eur a v roku 2012

pre krízu len 5 500 eur. Aj laik si spočíta, že keď z toho zhltnie SOZA takmer 800 eur, obec môže zabudnúť napríklad na fašiangové oslavy či na oslavu Dňa matiek. Celkový pocit z celej kauzy najlepšie ilustruje ukážka z listu, ktorý starosta obratom poslal SOZA a ktorého kópiu dal redakcii k dispozícii. „V záhlaví Vašej spoločnosti na internete uvádzate, že SOZA je most medzi Vami a hudbou. Pri pohľade na Vašu činnosť mám za to, že Vy nie ste most medzi nami a hudbou, ale ste bezodná priepasť, ktorá sa postavila do cesty ľuďom, ktorí bojujú o holé prežitie a raz za čas s podporou obce a vlastným programom, spevom či básňou malých detí sa stretávajú, aby sa povzbudili v týchto neľahkých časoch.“

(Viac na 2. strane)

3 OTÁZKY PRE: Viliama KOMORU, riaditeľa Strediska národnostných vzťahov Matice

• Nedávno ste sa stali riaditeľom Strediska národnostných vzťahov MS. Aké priority ste si vytýčili v činnosti na najbližšie obdobie?

Bez ohľadu na pôvodné záme-ry museli sme ihneď po nástupe reagovať s mojou zástupkyňou M. Vyšnou na nedávne kontroverzné a provokatívne zasadnutie výboru maďarského parlamentu na Komárňanskej univerzite, čo sa odrazilo v našom stanovisku. Nasledovať bude analýza slovensko-maďarských vzťahov, ale aj vzťahov Slovákov k všetkým národnostným menšinám v SR a ochrana používania štátneho jazyka vo verejnej správe, v školstve, v kultúre a v náboženskom živote. Všetko v medziach právnych predpisov Slo-

venskej republiky. Treba skomparovať maďarskú politiku k menšinám, najmä k tamajším Slovákom.

• Aké najzásadnejšie problémy vidíte v slovensko-maďarských vzťahoch?

Jednoznačne to je exteritoriálne pôsobenie maďarskej legislatívy a aktivity časti maďarských politikov na území Slovenska s cieľom vybudovať si tu akúsi piatu kolónu. Veď o čom inom bol zákon o nadobúdani štátneho občianstva MR bez akejkoľvek väzby (okrem etnickej príslušnosti) na materskú krajinu?

• Súčasťou činnosti SNV bude aj organizovanie či spoluorganizova-

nie seminárov a konferencií. Máte už predstavu o téme najbližšej konferencie a prípadne aj o odborníkoch, s ktorými mienite pravidelne spolupracovať?

Určite na jeseň tohto roku usporiadame konferenciu s problematikou slovensko-maďarských vzťahov, kde sa budeme venovať možnostiam eliminácie exteritoriálnych účinkov maďarskej legislatívy na našich občanov. Spolupracovať budem s najlepšimi odborníkmi a vedcami z tejto oblasti – najmä s prof. Jaroslavom Chovancom, Ľudovítom Števkom, Júliusom Handžárikom, Viliamom Fábrym, ale aj ďalšími, čo už úzko spolupracujú s Politologickým odborom MS. Zhovárál sa Roman MICHELKO

R - 2012035

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Mimoriadne zasadanie prezídia Matice slovenskej: hrubá čiara za verejnou polemikou

Pre nové smerovanie Matice je priaznivá atmosféra

(Dokončenie z 1. strany) – Prezídium sa v závere zasadania veľmi podrobne zaoberalo aj všetkými verbálnymi i písomnými stránkami vnútromatického problému, ktorý sa stal predmetom medializovaných verejných stanovísk a týkal sa vyhlásenia niektorých historikov pôsobiacich v Matici. Prijalo návrh priamo zúčastnených iniciátorov na hrubú čiaru, ktorá uzatvára všetky doterajšie verejné stanoviská a nebudie sa k nim vracieť, i návrh na urovanenie vzťahov a zároveň aj prísľub, že prvé číslo Historického zborníka za rok 2012 – ročne vychádzajú dva – vyjde na jeseň. Na základe toho prijalo návrh dohody o budúcom postupe.

■ SPRÍTOMNÍ ODKAZ

Prvoradá je podľa členov Prezídia MS kategorizácia najdôležitejších otázok, ktoré treba nevyhnutne riešiť v rámci Slovenskej republiky. Nachádzame sa v situácii, keď je potrebné konsolidovať tak spoločnosť, ako aj štát. Matica musí dostať

v terajšej priaznivej situácii svojmu historickému odkazu – veď práve Matica stála pri základoch zápasu za slovenskosť, štátnosť a jazyk –

Matica spolupracovala pri oslavách sv. Cyrila a Metoda.

matické hnutie zásadným spôsobom sformovali základy názorov a požiadaviek verejnosti, o ktoré sa opierali pri vzniku všetky predchádzajúce štátne útvary Slovenskej republiky.

Prezídium MS v zásadných krokoch v tejto rozhodujúcej etape rie-

šenia bude podporovať predsedu MS. Vychádza z pozitívneho spoločenského i maticného ohlasu podujatí súvisiacich s nadchádzajúcim výročím sv. Cyrila a Metoda, ako aj Matice, ktoré sa konali na Devíne, v Nitre a v Martine. Mimoriadnu odozvu mali vyjadrenia predsedu vlády Roberta Fica na týchto podujatiach – treba sa k nim prihlásiť a Slovenské národné noviny by mali sprístupniť

členskej základni texty vystúpení – vzhľadom na deformovanú mediálnu prax iných médií – v plnom rozsahu.

■ STABILIZUJÚCI FAKTOR

Ak predseda vlády Robert Fico vyhlásil, že Matica slovenská má

byť stabilizujúcim faktorom v spoločnosti, je to veľká výzva pre vnútorný život Matice a maticiarov, ale aj záväzok a výzva pre pôsobenie Matice slovenskej navonok. Treba upokojiť situáciu, ukončiť všetky spory, uzavrieť ich, nevracať sa k nim a konsolidovane pôsobiť navonok. Novým a zásadným impulzom pre maticný i spoločenský život bude po skončení leta Okružný stôl slovenskej inteligencie ako platforma pre formovanie všetkého, čo nás čaká v súvislosti s tromi veľkými výročiami – dvadsaťročím demokratickej štátnosti, 150. výročím príchodu vierozvestcov svätých Cyrila a Metoda, ako aj so 150. výročím Matice slovenskej.

■ PROTI POCHYBOVAČOM

Pokiaľ ide o samotnú Maticu, význam výročia jej vzniku spočíva tiež v tom, že sa zmenami za posledné dva roky podaril zastaviť útlm a neprehľadnosť rôzneho druhu, ktorá sa stala akútnou hrozbou zániku Matice v atmosfére na-

rastajúcich požiadaviek na jej zrušenie a delegitimizáciu.

Dnes je organizačne i mediálne Matica v pozícii, keď sa dokáže postaviť proti spochybňovaniu nielen samej seba, ale spochybňovaniu slovenských dejín a najmä spochybňovaniu sily a pôsobenia tradície v moderných slovenských dejinách. Dôkazom toho je podpora 37 významných vedeckých predstaviteľov, pokiaľ ide o terminologický spor o starých Slovákov, ale najmä a predovšetkým záchrana slovenskosti hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy. V tom totiž spočíva pravý význam záchrany pomníka štúrovcov. Tento akt je neodmysliteľný od Matice slovenskej. Je to zároveň významný impulz pre budúce aktivity, pre pôsobenie Matice na zmiešaných územiach, kde je nevyhnutné vytvoriť konsolidujúcu rovnováhu s etnickými organizáciami. Predseda MS M. Tkáč na prezídiu tiež podrobne informoval o maticných aspektoch zahraničných ciest, ktoré vykonal na pozvanie do USA, Poľska a Bavorska.

Starosta Dolných Vesteníc M. Jedinák odmietol uhradiť likvidačné faktúry

SOZA zasahuje alebo výpalníctvo v praxi

(Dokončenie z 1. strany) – Keď sa v kauze SOZA vrátíme späť, tak obec Pohorelá dostala faktúru napríklad za program detí na Deň matiek. Celkovo mali predstavitelia miestnej samosprávy zaplatiť

više 60 eur. Samozrejme, že Deň matiek nechýbal ani na faktúre pre Dolné Vestenice, kde bol ocenený sumou 15,47 eura. V prípade akcií ako Dolnovestenické fašiangy, Stávanie mája či Vatra zvrchovanosti a ďalších už bola suma oveľa masťnejšia, konkrétne 87,10 eura. Ako hovorí klasické príslovie „babka k babke“, celková suma na faktúre sa vyšplhala na 1170,40 eura, čo je spoľahlivá rana z miľosti kultúrnemu a spoločenskému životu v Dolných Vestenicích.

■ HYENIZMUS V PRAXI

To však zďaleka nie je všetko! Inšpektori SOZA zavítali na kontrolu v obzvlášť pre obec smutnom čase. Starosta Michal Jedinák k tomu vo svojom liste vedeniu SOZA uvádza: „Čo nás však zaráža najviac, pán riaditeľ, je spôsob konania Vašich agentov č. 603 a č. 607, ktorí bez ohlásenia „pre-

padli“ obecný úrad, a tento spôsob ich konania sa dá prirovnať len k „výpalníctvu“ a zastrašovaním zo strany mocných v Bratislave. V čase, keď 40-ročná pracovníčka obecného úradu ležala „vystretá na mórach“, čo bolo zrejme zo smútočnej výzdoby a pietnej atmosféry, títo pracovníci SOZA svojou bezohľadnosťou a bezcitnosťou narušali túto atmosféru. Vyvrcholením ich činnosti je tzv. inšpekčný záznam, ktorý nikto z pracovníkov obecného úradu nepodpisal, a pre mňa ako starostu obce je bezpredmetným zdra-pom papiera.“

Čo k tomu máme dodať?

■ KTO ZA TO MÔŽE

Vedenie SOZA na čele s generálnym riaditeľom Vladimírom Repčíkom sa k danej kauze nevyjadřilo. V poslednom čase je ostatne mimoriadne skúpe na

vyjadrenia, a pritom sa podobné prípady iste čochvíľa objavia ako huby po daždi. Základný problém je totiž v zlom zákone o autorských právach a v nadväzujúcich právnych predpisoch. Často zbytočným papierovaním zavalení starostovia obcí si väčšinou ani neuvedomia, že v zložitých kľúčových hláseni o usporiadanej verejnej kultúrnej či spoločenskej akcii môžu uviaznúť aj s dohrou v podobe exekútora.

■ ZASIAHNE MINISTER

Kto iný by mal iniciovať zmenu príslušných „výpalníckych“ predpisov a zákonov ako SOZA, ktorá fakticky výkonných umelcov zastupuje. K tomu je však potrebná aj dávka zdravého rozumu a empatie, aby sa nestalo, že obec bude platiť za Prší, prší v podaní detí a za Na Kráľovej holi v podaní dospelých. Nad konštruktívnym prístupom

však zvíťazila vidina ľahko získaných peňazí.

Ako sme už v predošlom článku na túto tému písali, celý problém sa rozhodol rázne riešiť minister kultúry Marek Madarič. „SOZA využila medzeru v zákone, podľa ktorej pri neohlásení podujatia už nemusí skúmať, čo bolo jeho obsahom. Mrzí ma, že celá vec nebola riešená v dobrej vôli. SOZA si urobila veľmi zlé meno. Mohla postupovať oveľa veľkorysejšie,“ povedal minister pre TA3. Zároveň pre médiá uviedol, že jeho rezort intenzívne pripravuje nový autorský zákon, ktorý by mohol byť v štádiu pripomienkovania už koncom tohto roku. Nielen starostovia obcí, ale aj všetci súdni ľudia na Slovensku teda veria, že keď si na budúci rok napríklad pri zapalovaní Jánskych ohňov zanôtia, že nebude nasledovať faktúra na masťnú sumu od SOZA.

VŠIMLI SME SI

Pripomienka Dňa zahraničných Slovákov

V kontexte 5. júla a štátneho sviatku sv. Cyrila a sv. Metoda si nielen na Slovensku, ale aj v celom slovenskom svete pripomenuli naši krajanovia Pamätný deň zahraničných Slovákov. V Bratislave sa slávnosť uskutočnila v Sade Janka Kráľa na petržalskej strane Dunaja.

Sviatok státisícov našich krajanov, žijúcich po rôznych vlnách vysťahovalectva, emigrácie či súčasnej migrácie v rámci otvorenej občianskej spoločnosti v zahraničí prakticky od začiatku 18. storočia, keď Slováci začali osídľovať Dolnú zem a jej oblasti v dnešnom Maďarsku, Rumunsku, Srbsku a Chorvátsku, si pripomíname od roku 1993, teda od roku vzniku samostatnej Slovenskej republiky.

Úrad pre Slovákov žijúcich v za-

hraničí (ÚŠZZ) aj v tomto roku v úsilí spájať krajanov nielen za hranicami Slovenska, ale i priamo vo vlasti ich predkov či v ich niekdajšej domovine, pripomenul Pamätný deň zahraničných Slovákov slávnostným stretnutím pri základnom kameni Pamätníka slovenského vysťahovalectva v Sade Janka Kráľa. Súčasťou slávnosti, na ktorú ÚŠZZ pozval tak krajanov zo zahraničia, ako aj verejnosť zo Slovenska, ktorej je problematika krajan-ského života blízka. Popri oficiálnej časti, vyplnenej príhovormi predstaviteľov politického, spoločenského a kultúrneho života Slovenska, ako aj významných predstaviteľov krajan-ských komunit v zahraničí, mohli prítomní sledovať aj bohatý kultúrny program, počas ktorého vystúpili krajan-ské folklórne skupiny a hudobníci z USA a Francúzska, zaznela poézia dolnozemskeho básnika a publicistu z rumunského Nadlaku Ivana Miroslava Ambruša.

Základný kameň Pamätníka slovenského vysťahovalectva položili v petržalskom parku v roku 2000. Predstavuje ho 4,5-tonový kus neopracovaného červeného mramoru z Tardošovského lomu. Kameň, ktorý v priestore korešponduje so sochou štúrovského básnika Janka Kráľa, darovali Slovensku naši krajanovia z Maďarska. ÚŠZZ ho vníma aj ako symbolický základ potenciálneho budovania Múzea slovenského vysťahovalectva.

Vyhlásenie Vlasteneckej aliancie k blížiacim sa prezidentským voľbám

Aká má byť naša hlava štátu

Prezidentský palác v Bratislave.

Voľné združenie vlasteneckých spolkov Vlastenecká aliancia, ktorú v súčasnosti predstavujú Panslovanská únia, Konzervatívne Slovensko, Renesancia, Slovenská zelená alternatíva a Naša Európa 2000 – Slovakia, vyzývajú všetkých slovenských vlastencov, jednotlivé občianske združenia a spolky, ktorým nie je ľahostajný osud tohto štátu, na spoluprácu pri výbere spoločného kandidáta na prezidenta Slovenskej republiky.

Vo vyhlásení aliancie z 25. júna t. r. sa uvádza: „Nechceme byť na poslednú chvíľu postavení pred hotovú vec a najmä nechceme, aby sme si museli v prezidentských voľbách vyberať medzi

kandidátmi, ktorí sa osvedčili ako odporcovia slovenskej samostatnosti či ako paholčici cudzích záujmov.“ Podľa predstavy formu-

DOKUMENT

lovanej vo výzve v demokratickom systéme prezident musí reprezentovať najmä väčšinové kresťanské Slovensko aj s jeho konzervatívnou rodinnou tradíciou, ale musí vedieť brať politický ohľad aj na všetkých ostatných občanov tohto štátu. Má to byť politicky vyvažujúca osobnosť, ktorá v rámci zákonných možností sa musí aspoň pokúsiť naprávať najväčšie výstrelky zákonodarného zboru, ak

by k nim došlo, a musí byť na stráži ústavy. „Keďže väčšina Slovákov dodnes nemá svoje masmédiá, ak nerátame jeden týždenník a jeden či dva mesačníky, musíme sa aktivizovať pomocou internetu (info.pansu@pansu.sk),“ vyzývajú vlastenci z aliancie a pripájajú sumár vlastností, aké by mali zdieľať spoločného kandidáta, ktorého vyberú spomedzi osobností navrhnutých jednotlivými spolkami a združeniami. Najvyššie kladú vlastenectvo, lebo len taký človek môže prirodzene viesť a reprezentovať Slovensko s hlbokým vnútorným presvedčením. Zo zásadných morálnych dôvodov by to nemal byť nikto, kto akokoľvek pracoval proti slovenskej samostatnosti. Kresťanský založený, profesionálne zdatný, s bohatými životnými skúsenosťami, ktoré tvoria spoľahlivý kompas jeho rozhodnutí. Mal by to byť človek vzdelaný, rozhradený, so sociálnym cítením, rešpektovaný vedomosťami aj postojmi, zbehlý i v politike, ale nemal by to byť prvoplánový politik. Občiansky prezident, ktorý nie je viazaný vďačnosťou za politickú podporu žiadnej politickej strane.

(se)- Foto: skrz.sk

Bude jedna zdravotná poisťovňa?

Roman MICHELKO

Zdravotníctvo v celom vyspelom svete má jeden zásadný problém. Náklady na najnovšiu a najprogressívnejšiu zdravotnú starostlivosť rastú podstatne rýchlejšie než výkonnosť ekonomík. To potom so sebou logicky nesie neúmerňný nárast podielu HDP na zdravotníctvo, čo logicky rezultuje do poklesu v iných rezortoch. Preto sa zdravotníctvo stáva povestným problematickým rezortom, s financovaním ktorého si celý svet nevie rady.

Iná situácia je v USA, kde síce majú špičkové zdravotníctvo so suverénne najvyšším podielom HDP, na druhej strane jeho kvality boli až donedávna (do schválenia Obamovej zdravotnej reformy) odopierané vyše štyridsiatimi miliónom Američanov. Pri

americkom zdravotníctve však musíme zdôrazniť, že je to veľmi drahý a neekonomický model, ktorý je postavený na čistom biznise, čo má okrem pozitív aj veľa negatív, a rozhodne by sa nemal stať pre nás vzorom. Oveľa prijateľnejší model je nemecký či škandinávsky, ktoré nevnímajú zdravotníctvo primárne ako čistý biznis. Poskytovanie zdravotníckych služieb je tam vystavené silnej regulácii s cieľom, aby čo najviac prostriedkov ostalo v systéme a neutekali z neho vo forme neadekvátnych ziskov. Aj preto je nemecké zdravotníctvo efektívnejšie, teda lacnejšie pri poskytovaní veľmi porovnateľnej kvality zdravotnej starostlivosti.

Pred asi desiatimi rokmi

stálo Slovensko na križovatke. Mohlo sa vybrať buď nemeckou, alebo americkou cestou. Za čias ministrovania Rudolfa Zajaca sa bohužiaľ vydalo americkou cestou. Zdravotníctvo sa zadefino-

KOMENTÁR

valo ako čistý biznis bez akýchkoľvek špecifik. Limity poisťovní na správny fond sa zrušili, čo okamžite rezultovalo do skutočnosti, že vystrelili z pôvodných 4 percent (dnes sú stanovené na úrovni 3 percent) na neuveriteľných 9 percent.

Zisky súkromných zdravotných poisťovní sa stali samozrejmosťou a do tohto, teraz už takmer neregulovaného segmentu sa začali hromadne hrnúť finančné

žraloci. Kúpili si nielen zdravotnú poisťovňu, ale aj siete zdravotných zariadení, polikliniky, nemocnice a začali budovať aj sieť lekární. Tento skazonosný vývoj bol na chvíľu zhatený nástupom prvej Ficovej vlády. Tá síce našla v sebe guráž zakázať zisk zdravotných poisťovní, bohužiaľ ústavný súd zákaz zisku zdravotných poisťovní vyhlásil za neústavný. Dnes sme tak v situácii, keď si finanční žraloci zo zdravotníctva urobili eldorádo a myslia si, že ich bezpečné a isté zisky sú ústavne garantované.

V tejto situácii má vláda len zopár zlých riešení. Môže dramaticky zvýšiť spoluúčasť pacientov na zdravotnej starostlivosti, čo by však pre ľavicovú vládu znamenalo koniec. Môže liať ďalšie zdroje do zdravotníctva s tým, že štát sa ešte dramatickejšie zadlží – táto cesta je však v čase platnosti paktu stability prakticky neschodná. Vláda, samozrejme, môže do zdravotníctva nalíať viac peňazí aj tým, že ochudobní iné rezorty, a bezmocne sa bude pozeráť, ako z toho profitujú tí

najbohatší. Toto všetko sú však pre ľavicovú vládu neprijateľné možnosti.

Ostávajú tak len naoko neštandardné riešenia ako dobrovoľné odkúpenie zdravotných poisťovní alebo ich vyvlastnenie vo verejnom záujme a, samozrejme, za náhradu. Ak si uvedomíme, že súkromné zdravotné poisťovne len v tomto roku vykážu zisk vo výške viac než 40 miliónov eur (je to takmer suma rezervy na zvýšenie plátov lekárov v tomto roku), tak rozhodne je za čo bojovať. Na druhej strane – nebude to rozhodne ľahké. Finanční žraloci si donedávna mysleli, že všetko, vrátane politikov, im na Slovensku patrí, a preto pri stanovovaní ceny za odkúpenie pôjdu veľmi vysoko. Preto by azda bolo oveľa schodnejšou cestou apriórne nezákať zisk poisťovní, len jeho vyplatenie viazať na také podmienky, že naň reálne finanční žraloci nedosiahnu. Zrejme toto, nie odkúpenie či vyvlastnenie zdravotných poisťovní bude tá správna cesta.

Chýba nám národná zrelosť a pokora

Ivan BROŽÍK

Istý šéfredaktor istého internetového portálu v predvečer sviatku svätého Cyrila a svätého Metoda napísal: „Záluba v hľadani paralelných hrdinov k svätcom-panovníkom našich regionálnych susedov nás priviedla do situácie, keď oslavujeme niečo, o čom vedecká obec vie, že sa nedá určiť. Nič také, ako „cyrilometodejská tradícia“ neexistuje, nevieme, čo by to malo byť, či to je účasť na Metodov spôsob alebo móda Cyrilových sandálov...“ Preto sa vraciam o päť rokov skôr na Devín a k príhovoru kardinála Jána Chryzostoma Korca. „Mnoho nám chýba do národnej zrelosti. Príslušníci iných národov si kladú ruku na srdce pri speve

štátnej hymny a pri úklone pred štátnym znakom. U nás niektorí, a to nielen mladí ľudia, sa správajú ako národní bezdomovci – nevedia si ceníť ani národ, ani si nectia štátny znak, ani štátnu hymnu.... Nedostatkov a nerestí

POZNÁMKA

máme na Slovensku viac. Niektoré naše elektronické i printové masmédiá nielenže nebudujú život národa a štátu, lež ho skôr nahľadáajú a podkopávajú. Pri rozdielnych názoroch na niektoré problémy nevieme, čo je ľudský dialóg. Protivníka v názore pokladáme často za nepriateľa,“ varoval v roku 2007 počas štátneho sviatku dvoch vierozvest-

cov kardinál a človek, za ktorého zdravie sa v nedávnych dňoch modlili mnohí Slováci. Zamyslieť sa nad, žiaľ, nadčasovými slovami kardinála Korca by mohol nielen ten pseudopublicista, ktorý nevie, či cyrilometodská tradícia je účasť na Metodov spôsob. Ak by, pravda, mal čím. „Dnešný sviatok sv. Konštantína a Metoda neslávime plytko a naprázdno, ale ako ozajstný sviatok národa, celého Slovenska aj s jeho národnosťami, s ľudskou opravdivosťou a hĺbkou i radosťou ducha. Svätoplukové prúty akoby boli znova zviazané, a tým pevné. Ak to vydrží, bude to osožiť nám i našim vzťahom k Európe a k svetu. Cyrilometodská tradícia vstúpila

v priebehu stáročí do všetkých odvetví národného, náboženského a kultúrneho života Slovákov. Stala sa tradíciou národotvornou. Bolo prirodzené, že Slovensko pri tvorbe svojej Slovenskej republiky do preambuly ústavy, svojho najvyššieho zákona, zakotvilo cyrilometodský odkaz. Tým pripomíname sebe, Európe i svetu tisícročné korene nášho kultúrneho, duchovného a národného života, ba aj svoju dávnu štátnosť. To je výraz našej hrdosti. Má to význam pred Európou a svetom. A pre nás je to výzva. Výzva pre našu generáciu. Zdravo rozvíjať národný život, jeho materiálne i duchovné hodnoty a tým vernosť kresťanským zásadám života, ktoré nás zachraňovali v celých dejinách. O toto všetko sa hodno usilovať a za toto všetko sa hodno i modliť slovami žalmu: Bože, nauč nás rátať naše dni, aby sme nadobudli múdrosť srdca!“ K slovám kardinála Jána Chryzostoma Korca nemám čo dodať, iba ak poprosiť o trochu pokory.

SPOZA OPONY

Počas hokejových majstrovstiev urobila v internetovej pošte kariéru fínska televízia. Bolo to preposielanie záberu fínskeho komentovania zápasu Slovensko – Česko z youtube. Nadchlo množstvo ľudí, ktorí po fínsky rozumejú iba jedno slovo – sauna. Fínsky komentátor bol strhujúci a na našej strane ako kedysi Gabo Zelenay.

Fínskom sa nadchol aj náš minister školstva a športu Dušan Čaplovič, ktorý tam zastupoval prezidenta Gašparoviča – ten bol práve v Chicagu. A ruku na srdce, stavím sto proti jednej, že by bol vymenil stisk ruky prezidenta Obamu za účasť na onom nepochybne historickom zápase.

Svetobežník Gašparovič by sa tak ako aj my oprávnene nadchol slovenskými hokejovými svetobežníkmi tentoraz v slovenských národných farbách.

Minister Čaplovič si z Fínska odniesol aj nadšenie pre

ich školstvo a koncepciu vzdelania. Tvorí totiž pilier fínskej zdatnosti a v tomto treba Čaplovičovi držať palce. Všetky štyri. Je to totiž súčasť fínskej schopnosti vyrovnávať sa s krízami. Prvá mohutná bola taká istá ako u nás. Na vrchole perestrojky – rozpade Sovietskeho zväzu – sa rozpadol

Prečo Fínsko môže vystúpiť

Dušan D. KERNÝ

aj fínsky vývoz. Podobne ako u nás. U nás – a na to sa zabúda – sme to prekonali vďaka slovenskej schopnosti bez frflania a demagógie utiahnuť na pleciah obrovskú záťaž premeny smerovania vývozu z východu na západné trhy. Zaplatili to milióny pracujúcich a sociálne rozdiely citiť doteraz.

Fíni dospeli k spoločen-

skej zhode – zmrazeniu plátov, nečerpaniu dovoleniek. Bola to dohoda medzi zamestnávateľmi a zamestnancami a vládou.

U nás by otvorený program zmrazenia či zníženia plátov a zákazu dovoleniek zrejme neprežila ani jedna vláda. Pred kamerami by sa produkovali politici z okrajových

števý najvyšších činiteľov sú samozrejmosťou.

Malé, kedysi zaostané Fínsko vyťazilo z globalizačných a európskych procesov hádam najväčšími. Každý, kto chytil do ruky telefón NOKIA, kupuje časť fínskej zdatnosti z bývalej gumárenskej fabriky, ktorá sa živila výrobou gumových

čiziem. Vieme si predstaviť podobnú premenu povedzme v Púchove?

Každý, kto zabrdol do internetu, vie, že Fíni nemajú nijaký strach pred veľkými zvieratami – systém Linux vymyslel Fín, ktorého šťval americký svetový monopol programu windows. Vynašiel alternatívu a ponúkal ju zadarmo. Iste, aj my sme v programovaní na svetovej

špičke, ale mne ide o iné. Ide mi o pôvodnú motiváciu, to, že Fín sa rozhodol hodiť rukavicu svetovému gigantovi a ponúkol výsledky svojho umu, svojho duševného vlastníctva zadarmo, aby ho presadil, aby sa rozšíril ako alternatíva.

Fínov začala v roku 2008 postihovať napriek zdravým bankám svetová finančná kríza, z profitového štátneho rozpočtu sa stal deficitný. Na scéne sa víťazne objavila Strana pravých Fínov, vláda dnes hovorí o tom, že chce rozhodne zostať v eurozóne, ale nie za každú cenu. Hovorí verejne – Fínsko môže z nej aj vystúpiť.

Aj u nás je kritikov Únie, eura na každom rohu dostatok. Či už boli na čele parlamentu alebo teraz rozdávať rozumy v opozícii, od Fínov nás delí podstatné. Schopnosť premeniť vlastenectvo, národnú súdržnosť na ekonomický faktor, ktorý obohatí všetkých a nielen osobnú kariéru. Národná súdržnosť sa zvyčajne rodí v dobrej väzbe na národné dejiny a vzdelanie.

Mediálnou udalosťou číslo jeden spred niekoľkých týždňov je nesporne odvolanie generálnej riaditeľky RTVS Miloslavy Zemkovej. Aj napriek urputnej snahe niektorých médií sa z pani exgenerálky novodobú mučeníčku urobiť nepodarilo, skôr naopak. Začína sa čoraz častejšie spomínať audit našej „Rádiatelevízie“, keďže o čudnom šafarení s financiami čvrikajú už aj vrabce posedávajúce na budove obrátenej pyramídy.

Verejnoprávne a pravdivo

Čo sa budúceho kormidelníka našej verejnoprávnej ustanovizne týka, najčastejšie sa spomína bývalý generálny riaditeľ Markízy Václav Mika a súčasný generálny riaditeľ TASR Jaroslav Rezník. Z dobre informovaných kruhov však vieme, že pokojne môžu v RTVS skončiť obaja. Jeden ako generálny riaditeľ a druhý ako riaditeľ rozhlasu. Keďže jeden z dvojice kandidátov už rozhlasu šéfoval, je ľahké uhádnuť personálne tajničky. Z celej situácie má však vráscky na čele predseda parlamentného Výboru pre kultúru, vzdelávanie a školstvo Dušan Jarjabek. Ako pre SNN povedal: „Toto leto je jedno z najhektickejších a na nejakú dovolenku nemám ani pomyslenie. Do 17. júla majú poslať svoje prihlášky kandidáti na post generálneho riaditeľa RTVS, potom ich budeme spracovávať a koncom augusta na zasadnutí parlamentu prebehnú voľby.“

Podľa našich informácií obaja vyššie spomínaní kandidáti majú už kľúčovú časť prihlášky – projekt rozvoja RTVS – spracovanú. Jaroslav Rezník nám napríklad prezradil, že jeho projekt vychádza z filozofie, že verejnoprávne médium ako RTVS by malo do maximálnej možnej miery vychádzať zo základných línií rozvoja spoločnosti, a to najmä v oblasti vzdelávania, vedy, v presadzovaní kladných spoločenských hodnôt, v produkcii pôvodnej tvorby a v neposlednom rade i v šírení nezávislých, objektívnych informácií. Samozrejme, toto všetko sú všeobecné tézy. Čo bude však určite čakať budúceho „generála“, nech ním už bude ktokoľvek, je zastavenie pádu nášho verejnoprávneho komplexu do pásma nepozeraiteľnosti a nepočúvanosti. A nebude to veru ľahká úloha. Za čias bačovania Miloslavy Zemkovej vznikla prapodivná organizačná štruktúra oboch verejnoprávných zložiek s miestami pre rôznych konzultantov a „riaditeľov“, ktorí síce na vysielanie nesiahnu, ale platy berú, ako sa patrí. Vo vysielaní je kopec ľudí jednoznačne politicky čitateľných a ako sme v SNN už písali, generačná kontinuita najmä čo sa týka rozhlasu, bola brutálne zlikvidovaná. Budúcemu generálnemu riaditeľovi, pokiaľ to myslí so zveľadovaním verejnoprávnosti úprimne, teda nie je čo závidieť. No Slovensko by už konečne mohlo mať médiá, ktoré budú stáť na strane pravdy a na strane národa a jeho rozvoja v súlade s tými najlepšimi tradíciami. Umelecké i profesionálne kapacity na to určite máme.

Alexander GOCZ

Štát chce lepšie fungujúce zdravotníctvo. Bude mať však na reformu peniaze? Jedna zdravotná poisťovňa? A prečo nie?

Ludovít KUSAL

Pred možnosť zásadnej hospodárskej zmeny sa v týchto dňoch dostáva slovenské zdravotníctvo. Premiér Robert Fico verejne vyzval majiteľov súkromných zdravotných poisťovní, aby zvážili odpredaj akcií štátu. Ficovou predstavou je totiž mať na Slovensku len jednu zdravotnú poisťovňu, a to štátnu. Výsledkom má byť zastavenie odlivu peňazí zo zdravotníctva, ktoré doň tečú prirodzenou cestou povinného platenia poistenia.

Ozvali sa už zástancovia tohto riešenia – napríklad z lekárskeho kruhu, i jeho zatracovatelia – napríklad ekonomickí analytici alebo exminister Uhliarik. Aj keď premiér ešte neoznámil, odkiaľ chce na to zobrať peniaze, vo svetle možného zisku – plnej zodpovednosti za financovanie v zdravotníctve, sa to javí ako prijateľné riziko. Zdravotné poisťovne ročne odčerpajú zo svojich príjmov a zisku podľa tvrdení premiéra desiatky miliónov eur. Keď ekonómovia vypočítavali približnú hodnotu akcií oboch poisťovní – Dôvera a Unionu – došli podľa bývalých údajov k sume 650 miliónov eur. Naposledy sa totižto poisťenci „oceňovali“ pri spájaní poisťovní Apollo a Dôvera v roku 2009. Získanie jedného poistenca malo podľa účtovnej závierky hodnotu 360 eur. Pri počte 1,8 milióna poistencov, ktorí sú v týchto poisťovniach, by išlo práve o 650 miliónov. Išlo by teda o ďalšie stá milióny, ktoré by naše zdravotníctvo zhltilo. Veď len nedávno to bolo 350 miliónov, ktoré štát za koalície vlády dal nemocniciam.

Dôvera si s Unionom delia asi tretinu trhu, pričom prvá z nich dosiahla v minulom roku čistý zisk 40 miliónov. A takéto peniaze by sa hodili do zdravotníctva alebo do štátneho rozpočtu. Alebo by bolo na platy. „My hľadáme 50 miliónov eur pre sestry a lekárov a niekto, kto je majiteľom súkromnej zdravotnej poisťovne, si odkrojí z verejných financií 30,40 alebo 50 miliónov eur,“ zamýšľa sa Fico.

■ ZÁKAZ ZISKU

► 8. augusta 2007 – Ficova vláda schválila novelu zákona o zdravotných poisťovniach. Zisk museli dať na nákup starostlivosti;
► 25. októbra 2007 – novelu schválil parlament;
► január 2008 – akcionári sa obrátili na arbitrážny súd;
► október 2008 – 52 poslancov podalo podnet na ústavný súd, výhrady k novele mala aj Európska komisia;
► 26. januára 2011 – ústavný súd rozhodol, že zákon je protiústavný. Hospodárenie zdravotných poisťovní

VšZP (Počet poistencov: 3,4 mil.)
2008: 0,03 mil. eur
2009: - 17 mil. eur
2010: - 70 mil. eur

Dôvera (Počet poistencov: 1,4 mil.)
2008: 1,2 mil. eur
2009: 8,2 mil. eur
2010: 16,2 mil. eur

Union ZP (Počet poistencov: 0,4 mil.)
2008: -10,8 mil. eur
2009: - 16,5 mil. eur
2010: - 2,3 mil. eur

Nad zdravotnými poisťovňami je zdvihnutý prst – spomína sa už aj možné vyvlastnenie. To by však bolo extrémne riešenie, v ktoré nikto zrejme ani neverí. Na Ficovu predstavu o „vykúpení“ poistencov súkromných zdravotných poisťovní najnovšie nie najoptimistickejšie zareagoval minister financií. Peter

Kažimír si totiž myslí, že na celý obchod nebude mať štát peniaze. Takže možno ostane len pri želaní...

■ IBA ŽELANIE?

Už v roku 2008 pri zlučovaní VšZP a Spoločnej zdravotnej poisťovne sa konštatovalo, že takýto krok, ako aj ďalšie uspokojenie peňazí v zdravotníctve sa môže dosiahnuť až pri modeli jedinej zdravotnej poisťovne – štátnej, ktorá by vytvorený zisk nepresúvala zo zdravotníctva napríklad na kúpu nových áut alebo na odmeny. Preto ani teraz po Ficových slovách vo vedení poisťovní nenastala panika, informácie o želanom stave – mať jednu zdravotnú poisťovňu – majú na Slovensku svoju históriu. Ale o spánok manažérov poisťovní sa báť nemusíme, oni si vedú poradiť. Veď keď začiatkom minulého roka ústavný súd rozhodol, že zákaz vy-

tvárania zisku je protiústavný, hneď „upravili“ aj hospodárenie. Už prvý polrok 2011 hospodárili ako po dotknutí čarovným prútikom. Vytvorili zisk takmer 27 miliónov a šťastie pri nich stálo po celý minulý rok: štátna Všeobecná zdravotná poisťovňa evidovala k 31. decembru 2011 zisk 5,702 milióna eur (rok predtým to bola strata vyše 120 miliónov eur). Súkromná poisťovňa Dôvera zaznamenala ku koncu uplynulého roka kladné hospodárenie na úrovni 9,574 milióna eur, v roku 2010 to bolo vo výške 16,238 milióna eur. A Union zdravotná poisťovňa uzavrela vlnajší rok so ziskom mierne nad 9 miliónov eur. V predchádzajúcom roku to pritom bola strata 2,265 milióna eur. Tí sú ale šikovní, však?

Karikatúra: Andrej MIŠANEK
(Zdroj: zdravotné poisťovne)

Niet zástavnikov, čo by zdvihli spisovnú výslovnosť z prachu súčasného ponevierania sa Kam sa podeli časy aj nároky Viliama Záborského?

Štefan ŠUGÁR

Prvým, najprísnejším a najobávanejším posudzovateľom predpokladov každého adepta na profesiu herca boli a budú členovia prijímacej komisie. O prijímaní uchádzačov o štúdium herectva na vysokej škole v minulosti kolovali hotové legendy. Poniektorí mládenci a devy sa o úspech na skúškach pokúšali aj päť- či šesťkrát. Dnes už sú mnohí z týchto kedysi strémovaných zelenáčov sebavedomí profesionáli a nielen v úzkom kruhu kolegov, ale zavše aj v rádiách alebo pred televíznymi kamerami spomínajú na tortúry vo výberových kolách pred nekompromisným senátom umeleckých majstrov a svojich hereckých vzorov.

Pre mnohých záujemcov o herecké povolanie však nebolo dôvodom na obavy iba nedostatok talentu, ale veľmi často aj určité vrodené či získané rečové nedostatky. Preto zo všetkých členov hereckej výberovej komisie najväčší rešpekt kedysi vzbudzoval Viliam Záborský, ktorý bol vzorom čistej a výraznej výslovnosti.

■ BIELE VRANY

Chyby vo výslovnosti predstavovali pre hereckú kariéru smrteľné nebezpečenstvo a herec s tupými sykavkami bol v profesionálnom súbore biela vrana. Dnes sú takéto vrany skôr pravidlo. Po-

kiaľ ide o mäčenie, kandidáti na herectvo zo stredného Slovenska to mali u cerbera výslovnosti Zá-

REFLEXIA

borského vyhraté, lebo spisovnú výslovnosť mäkkého ľ a mäkkých slabík de, te, ne, le mali takrečeno v génoch, ale budúci umelci s tvrdou západoslovenskou, prešporáckou či záhoráckou výslovnosťou sa až do konca profesijného života správnej ortoepii prispôbovali alebo ju dokonale neovládali.

Takíto herci po nástupe do divadiel často z trucu voči Záborského nekompromisnej náročnosti, ale aj voči citlivosti teatrologov a divadelných kritikov na jazykové prehršky vytvárali akúsi opozičnú platformu. Záborskému vyčítali až okázalo krasopisnú, starinársku výslovnosť, volali po väčšej prirodzenosti a práve hovoriť tak, ako im „zobák narástol.“ Práve túto požiadavku niektorých hercov spochybnil na hodnotení javiskovej reči v činohre SND Ďal Kráľ, autor Pravidiel spisovnej výslovnosti, a z členov súboru ho podporil aj Ladislav Chudík. Ten svojich mladších kolegov upozornil, že k prirodzenému prejavu nevedie cesta cez ignorovanie Záborského profesionalizmu vo

výslovnosti, ale cez jej osvojenie si, pretože prirodzenosť prejavu sa nemôže dosahovať za cenu znížovania nárokov na správnosť a techniku reči.

■ DERA VÉ SITO

Poslucháči herectva na VŠMU prichádzali a azda ešte prichádzajú do divadiel cez prísne sito záverečných skúšok z javiskovej reči po štvorročnom štúdiu na Divadelnej fakulte. Ako je to však s absolventmi vysokých škôl, ktoré vychovávajú redaktorov pre televízne a rozhlasové štúdiá? Ako je to s ich jazykovou prípravou? Kto im dáva certifikát na prácu s mikrofónom? Žiaľ, akoby prepadávali do médií, kde sa pracuje s hlasom cez deravé sitá. Mnohí televízni hlásatelia a moderátori nie sú na výške nárokov, ktoré sa kladú na túto profesiu, a zastávajú miesta, kam nepatria.

Rozhlasoví hlásatelia v minulosti boli vzorom výslovnosti a v tomto smere aj Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra pri pestovaní spisovnej výslovnosti. Veľké zásluhy na kodifikovaní spisovnej výslovnosti mal režisér Janko Borodáč. Kult slovenčiny aj krásneho slova pomáhal pestovať viacerí slovenskí recitátori, ako boli Ján Jamnický, Mária Kráľovičová, Mikuláš Huba, Gustáv Valach, Karol

Machata, aj už spomínaný Viliam Záborský, ktorý bol nielen členom činohry SND; bol aj pedagógom javiskovej reči na Divadelnej fakulte Vysokej školy múzických umení, členom Ortoepickej komisie pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra, ktorá pracovala na príručke spisovnej výslovnosti – slovom všestranne sa angažoval za zvyšovanie kultúry reči.

Viliam Záborský a jeho generácia so svojimi nesmiernymi zásluhami o pestovanie kultúry reči už patrí minulosti a širokoďaleko nevidieť ich dôstojných nasledovníkov. Je preto namieste otázka, kto má nadviazať na ich úsilie a dielo, navyše keď kultúra hlasového prejavu už dávno nie je samozrejmom vizitkou vzdelaného a kultúrne vyspelého človeka. V súčasnosti je to určite na prvom mieste televízia, ktorá najmä v reklamných programoch ukladá poslucháčom do takzvaného podprahového vnímania nesprávnu intonáciu a výslovnosť namiesto toho, aby bola pre televíznych divákov príkladom vysokou kultúrou rečového prejavu. S nápravou by sa malo začať už pri prijímaní budúcich televíznych hlásateľov a hlásateľiek, ktorých jazyková príprava by mala byť oveľa dôležitejšia ako ich našminkovaná tvárička alebo exkluzívny zjav.

Širokorozchodnej trati možno nebráni ani samotný široký rozchod Nápad za šesť a pol miliardy eur

Ivan BROŽÍK - Foto: Ladislav LESAY

Súčasná vláda Roberta Fica sa opäť hlasno stavia za uskutočnenie plánu predĺžiť široký rozchod (ŠRT), ktorý používajú ruské a ukrajinské železnice, až po Bratislavu. Predseda vlády to zdôrazňuje pri každej významnejšej udalosti. Jeho minister dopravy je tiež za takýto zámer, hoci tvrdí, že peniaze na jeho uskutočnenie zatiaľ nemá.

Čo však v prípade, ak by sa zrazu zrodil úplne iný spôsob prepravy vlakov z Ruska a Ďalekého východu do strednej Európy bez nutnosti ich prekládky na našej východnej hranici? Dokonca ak by predbehol výsledky najnovšej štúdie výhodnosti a nákladovosti projektu, ktoré sa naša verejnosť má dozvedieť v týchto dňoch?

■ PATENT ZA MILIARDY

Ešte v roku 2008 si istý Košičan podal na Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky prihlášku (ÚPV SR) pod poradovým číslom 68-2008. Nič mimoriadne, na „patentový úrad“ ľudia posielajú kadečo. Odborníci prihlášky posúdia, prejdú alebo neprejdú náročným sitom podľa toho, nakoľko sú prihlásené patenty realizovateľné, prípadne zmysluplné. V nami opisovanom prípade však ÚPV SR vo februári tohto roku patent inžiniera Miloša Becu z Košíc pod číslom 287915 sprístupnil verejnosti. Dokument na sedemnástich stranách textu a grafov opisuje technické zariadenie, pomocou ktorého vlak zo širokorozchodnej trate – bez nutnosti rozpájať jeho jednotlivé vagóny – prejde prakticky plynule zo širokého rozchodu na náš úzky. Vynález má dve časti, jedno zariadenie je pozemné a iný systém je zas na vagónových jednotkách. Ešte pre úplnosť – patent nerieši

možnosť prechodu medzi rozchodmi pre ťažné jednotky – lokomotívy. Tie by bolo potrebné aj naďalej v mieste stretu rozchodov prepriahat'. Na to sme však zvyknutí aj v našich niektorých vnútroštátnych železničných uzloch. Zjednodušene povedané, patent opisuje zariadenie na plynulý prejazd vlakovej súpravy medzi rôznymi železničnými rozchodmi. Pozostáva z úseku takzvanej redukčnej trate, prestaviteľného podvozka a uzamykacieho zariadenia.

■ MYŠLIENKA NA ÚVAHU

Slovenské národné noviny nemajú v tomto článku ambíciu vstupovať do odbornej technickej debaty vedcov a konštruktérov. Ale po zistení, že vyššie spomenutý patent existuje, sa prihovárajú za jeho posúdenie autoritatívnu odbornou komisiou. Nikto nie je natoľko naivný, aby tvrdil, že technické riešenie prechodu medzi železničnými rozchodmi odbúra potrebu všetkých financií na vybudovanie klasickej ŠRT v predĺžení až po Bratislavu. Výdavky však môže výrazne znížiť. Dokonca je tu šanca reagovať na nedávne zamietnutie Európskej komisie, ktorá informovala Slovensko, že na prípadnú stavbu ŠRT neumožní ani euro. Na príspevky z Únie máme totiž nárok iba v rámci rekonštrukcií našich existujúcich traťových železničných koridorov. Dobré

teda, podľa tieto z takzvaných európskych peňazí prispôbiť (rekonštruovať) na vyššie osovú

zaťaženie a vyššie traťové rýchlosti, ako aj dlhšie staničné koľajové úseky. To by – naozaj veľmi laicky – malo stačiť na to, aby sa po využití patentu z Košíc mohli po našich tratiach rozbehnúť vlaky s tovarmi až z Číny a to bez nutnosti ich prekládky.

■ VÝVOJ SLEDUJEME

Minister dopravy si vie predstaviť model, že ŠRT bude pre Slovensko výhodná. V takom prípade sa širokorozchodnej trati nebude vôbec brániť. „Téma širokorozchodnej trate je akosi zakliata. Všetci sa tvária, že je to niečo nechcené a zlé, pričom neviem, prečo sa na to tak pozerajú,“ povedal nedávno Ján Počiatek. Vláda vo svojom programe podporu-

je projekt širokorozchodnej trate s podmienkou, že bude výhodný pre Slovensko. Jej predseda Ro-

bert Fico v máji pred poslancami Národnej rady Slovenskej republiky povedal: „Vláda bude venovať veľké množstvo energie aj našim obchodným aktivitám na Východe. Hovorím veľmi jasne Ukrajina, veľmi jasne Rusko, veľmi jasne Čína či veľmi jasne Viet-

nam. Vo vláde Vietnamu sú niektorí ministri, ktorí hovoria plynule po česky či slovensky, lebo tu študovali. My nie sme schopní takéto drobné výhody využiť. Kým my sa ťažko rozhybavame, Česká republika má dohodnuté projekty v Mongolsku. Nemajme ideologické klapky na očiach, pre nás má svet štyri svetové strany,“ apeloval Robert Fico. Na margo ŠRT konkrétne podotkol, že ak trať nepôjde cez Slovensko, pôjde cez Maďarsko, ale táto trať každopádne bude a spojí Rusko, Ukrajinu a Rakúsko. „Maďarsko neustále očakáva okamih, kedy by Slovensko povedalo že nie, a v tom okamihu je pripravená alternatíva cez maďarské územie,“ upozornil predseda našej vlády.

Financovanie bývania stavebným sporením je teraz výhodnejšie ako v minulosti

Ušetríte na poplatku a vyhrajte 1000 eur

Stavebné sporenie je opäť o niečo výhodnejšie ako v minulosti. O tom, koľko môžu stavební sporitelia ušetriť na poplatku za uzatvorenie zmluvy o stavebnom sporení, ale aj o možnostiach získať tisíceurovú výhru sa zhovárame s Ing. Imrichom BÉREŠOM, predsedom predstavenstva Prvej stavebnej sporiteľne.

● Aká je dostupnosť bývania na Slovensku v polovici roka 2012?

Lepšia ako počas niekoľkých ostatných rokov. Cena nehnuteľností na bývanie od roku 2008 klesla v priemere o približne 300 eur za meter štvorcový a naopak priemerná mzda v porovnaní s tým istým rokom stúpla o takmer 120 eur. A financovanie stavebným sporením, v súčasnosti na Slovensku najstabilnejším nástrojom financovania bývania, je ešte výhodnejšie ako v predchádzajúcom období.

● Z čoho vyplýva zvýšená výhodnosť tohto populárneho finančného produktu?

Najmä zo zmien v prospech klientov. V tomto polroku sme ich pripravili niekoľko. Už od začiatku roka sme znížili niektoré najfrekvencovanejšie poplatky. A od 1. júla môžu naši klienti uzatvárať zmluvy v ŠTANDARDNEJ EXTRA tarife a tarife JUNIOR EXTRA za poplatok len 20 eur. Túto bezkonkurenčnú ponuku môže využiť každý občan, súčasný aj budúci stavebný sporiteľ, dospelý človek aj rodič pre svoje dieťa, pričom všetci ušetria desiatky eur.

● Môžete byť konkrétnejší?

Do 30. júna 2012 platilo, že poplatok za uzatvorenie zmluvy o stavebnom sporení predstavoval 0,9 percenta z cieľovej sumy (súčet vkladov, úrokov, štátnej prémie a stavebného úveru). Tú si stanovuje klient ešte pred podpisom zmluvy. Keďže priemerná cieľová suma na zmluvách o stavebnom sporení v PSS, a. s., je približne 15 tisíc eur, poplatok za uzatvorenie takejto zmluvy predstavoval 135 eur. Rozdiel medzi predchádzajúcim poplatkom a súčasným 20-eurovým je až 115 eur v prospech Klienta!

Predseda predstavenstva PSS, a. s., Ing. Imrich Béreš

● A čo výhody stavebného sporenia – zostávajú zachované?

Samozrejme. Financie na účtoch stavebného sporenia naďalej zhodnocujeme garantovanou úrokovou sadzbou. Po splnení podmienok má sporiteľ nárok na čerpanie stavebného úveru s nízkym úrokom nemenným počas celej lehoty splácania. Ak klient potrebuje finančné prostriedky skôr, ako splní podmienky na získanie stavebného úveru, môže si vybrať z pestrej škály medziúverov.

● Prvá stavebná sporiteľňa priniesla systém stavebného sporenia na Slovensko pred 20 rokmi. Budete na jeseň bilancovať?

Samozrejme. Naši klienti si za dve desaťročia zo stavebného sporenia kúpili vyše 100 tisíc bytov, postavili 150 tisíc rodinných domov a čiastočne alebo úplne obnovili vyše 700 tisíc bytov. To je výsledok, ktorý nás teší a zároveň zaväzuje. Budeme sa snažiť, aby stavebné sporenie zostalo nástrojom na zabezpečenie bývania predovšetkým pre nízko príjmové skupiny obyvateľstva.

● Tieto čísla sú naozaj impozantné. Budú mať dôvod na oslavu aj vaši klienti?

Dobrá oslava by mala byť spojená s rozdávaním darčiekov. Preto sme pre našich klientov pripravili niečo už na tohtoročné leto. Spomedzi tých, ktorí od 1. júla do 31. augusta 2012 uzatvorili v Prvej stavebnej sporiteľni zmluvu o stavebnom sporení, vyžrebujeme 20 šťastlivcov, ktorým darujeme 1 000 eur.

Otravujú ako muchy

Tí z našich čitateľov, ktorí patria medzi skôr narodených, ale aj tí, ktorí už majú smutnú skúsenosť s dedičstvom po predkoch, mali by zbystriť pozornosť vždy, keď im príde zdanlivo výhodná ponuka. Najmä ak sa ktosi začne s veľkou starostlivosťou zaujímať o to, ako využívate pôdu, ktorá vám patrí priamo alebo prostredníctvom podielníckych listov v družstvách.

Nielen preto, že hodnota, ale aj cena pôdy konečne začali stúpať. Opäť sa nám na Slovensku totiž rozmnožili dobráci, priatelia, radcovia či len záujemcovia o to, čo je vaše, a oni by to radi lacno získali za svoje. Z ničoho nič si zrazu majiteľ nejakej pôdy, na ktorú aj pomaly zabudol, nájde v schránke list od akéhosi „zdrúženia“, ktoré sa mu snaží vysvetliť, že keby podpísal to a tamto a ono a vrátil to na takú a onakú adresu, že by získal. Napríklad vám píše akési poľovnícke združenie, že keďže v ich katastri vlastníte zrejme z ich pohľadu mimoriadne dôležitý škvarok zeme a že oni ho nevyhnutne potrebujú na zveľadenie všetkého od chotára až po vlastné kontá (to druhé samozrejme v liste nenapíšu), tak vám ponúkajú výhodných pár euro za podpis. Vraj aj vopred vyplatia. A zaslať súhlas treba obratom a rýchlo. Ak už sa teda vôbec nezamyslí nad tým, prečo by sa mi mala nejaká poľovnícka chasa realizovať práve na mojich pozemkoch, potom by som mal určite zvážiť, komu som už dal súhlas na ich používanie v minulosti. Napríklad poľnohospodárskemu družstvu, súkromnému podnikateľovi alebo obci.

Do týchto a na prvý pohľad pevných zmluvných vzťahov (nehovoriac o ich záväznosti) sa v týchto týždňoch snažia zrazu sa odkiaľsi vynorivší noví podnikavci vstúpiť, zneprehľadniť ich a najmä – zbohatnúť. Je asi len úplná náhoda, že tak konajú v čase, keď – ako už bolo spomenuté – ceny pozemkov konečne začali stúpať. Takže, milí čitatelia Slovenských národných novín, prispejte k ochrane našej pôdy, asi toho najvzácnejšieho, čo nám po predkoch zostalo, vašou pozornosťou. Podrobne si preštudujte ponuky, z ktorých cítiť záujem práve o tú vašu parcelu. A predtým, ako podpíšete obligátnu súčasť takýchto „pozdravov“ – návratku, poraďte sa s odborníkmi. Muchy sa totiž zlietajú na čoraz cennejšie sústo. Vôbec im nezáleží na vás, na to zabudnite. Podľa intenzity rozosielania podobných zásielok po celom Slovensku v tomto čase však zrejme ide o naozaj dobrý kšeft.

Ivan BROŽÍK

(red)

Slovenská republika môže byť krajinou, v ktorej sa oplatí podnikat'

Recept na úspech je jednoduchý — stabilita a tvrdá práca

Minister hospodárstva Tomáš MALATINSKÝ sa narodil 14. 3. 1959 v Bratislave. Po ukončení štúdia v odbore geodézia a kartografia na Stavebnej fakulte SVŠT v Bratislave pracoval v spoločnostiach Stavoprojekt Bratislava a Elektrovod Bratislava. V rokoch 1998 – 1999 bol vedúcim organizačnej zložky v ELCON Praha a v rokoch 1999 – 2000 pôsobil v spoločnosti VÚJE Trnava. Od roku 2000 bol predsedom predstavenstva a generálnym riaditeľom spoločnosti Elektrovod Holding Bratislava. V tom istom roku sa stal druhým viceprezidentom Zväzu zamestnávateľov energetiky a od apríla 2003 jeho prezidentom. Od roku 2008 je prezidentom Asociácie zamestnávateľských zväzov a združení SR (AZZZ). Výkon funkcie prezidenta AZZZ má od apríla 2012 pozastavený pre výkon verejnej funkcie.

Zhovárал sa Oto BALOGH – Foto: archív SNN

• **Čo rozhodlo, že ste opustili post prezidenta AZZZ a prešli z podnikateľského sektora na pomerne neistú politickú pôdu?**

Dlhé roky som mal z pozície AZZZ kritické názory, nejakým spôsobom som sa snažil vládu možno poučať a možno jej navrhovať nejaké riešenia. Keď som už ponuku na post ministra dostal, bolo namieste, aby som nebol iba zbabelým kritikom. Tak som sa dal na cestu skúsiť to z pozície, kde veci môžem efektívnejšie ovplyvniť. Toto rozhodlo a toto považujem za korektný prístup k problémom a veciam – nielen kritizovať, ale snažiť sa ich aj riešiť a zlepšiť.

• **Po vašich doterajších skúsenostiach na poste ministra vidíte niektoré z existujúcich problémov trochu inou optikou, než ste ich vnímali ako podnikateľ?**

Určite ich vidím inou optikou, je to odlišný svet. Štátna správa má svoje zákonitosti a už od čias starých Rimanov sú veci, ktoré sa jednoducho z pohľadu vládnutia javia inak. V rámci štátnej správy fungujú inštitúcie úplne odlišne ako firmy pohybujúce sa v biznise.

• **Môžete stručne zadefinovať tri najdôležitejšie priority rezortu, ktorý riadite?**

Prvou prioritou je sprehľadniť, zjednodušiť a uľahčiť podnikanie na Slovensku. Je to toľkokrát spomínaný problém administratívnej záťaže podnikania. Skutočne máme ambíciu, aby štátna správa nebola brzdom podnikania, ale skôr podnikaniu pomáhal. Na druhej strane, keď chceme byť skutočne transparentní a féroví voči všetkým, postupy a rozhodnutia, ktoré spravíme, sa nezaobídu bez istej dávky administrácie a to je problém, s ktorým sa boríme. Vo firmách, v ktorých som robil, sme sa vedeli od myšlienky k cieľu dopracovať veľmi rýchlo. Tu si musíte na každú činnosť vyberať poradcov komplikovaným a zdĺhavým spôsobom. A kým ste na konci výberu, v nejednom prípade je už zbytočné, aby ste poradcu zaangažovali do riešenia problému. Druhou vecou, ktorú chceme dosiahnuť, je rozbeh podnikania na Slovensku. Väčšina podnikateľských snáh by mala smerovať do sofistikovanejšieho druhu podnikania – inovácií, rozvoja, výskumu a aplikovaného výskumu. Viem,

že to znie ako otrepaná fráza, ale keď nebudeme dôsledne hľadať manažérov a iniciátorov takéhoto podnikania, vývoj ekonomiky nebude úspešný. Treťou prioritou je oblasť energetiky, ktorá je tepnou fungovania hospodárstva. My ju máme väčšinou manažovanú zahraničnými investormi, ale napriek tomu máme ambíciu, aby podiel štátu, ktorý v nej je, bolo cítiť, aby sa v ňom odzrkadľovala energetická stratégia SR a aby ten potenciál, ktorý v jednotlivých podieloch vo firmách máme, mal nejakú ekonomickú silu na rozvoj.

• **Váš predchodca J. Miškov pripravil projekt Singapur na zlepšenie podnikateľského prostredia. Našli ste v ňom impulzy, ktoré by stálo za to zrealizovať?**

Projekt Singapur je o znížovaní administratívnej záťaže podnikania. Treba povedať, že nejde o novinku, ktorá vznikla za pôsobenia pána ministra Miškova. Touto problematikou sa MH SR zaoberá už od roku 2007. Cieľene vypracovaný systém dostal počas môjho predchodcu vzletný názov, keďže Singapur je z hľadiska administratívnej záťaže podnikania na tom najlepšie. Vzletný názov nerozhoduje, zjednodušenie podnikania predovšetkým treba robiť.

• **Ktorý problém z vášho pohľadu najviac brzdí rozvoj podnikania na Slovensku?**

Nemálo sa na Slovensku hovorí o slabej vymožitelnosti práva. Ja som ju z pozície AZZZ tiež kritizoval a myslím si, že je to veľký problém nielen pre podnikateľov, ale aj pre ministerstvo, lebo súdne spory sú brzdou podnikania na Slovensku. Niektorému subjektu dáte povolenie, ale neviete určiť, či nejde o špekulatívnu záležitosť. Keď vám nerozvinie tú činnosť a dáte povolenie druhému subjektu, už máte na krku súdny spor. Príkladom je známy súdny spor okolo nezrealizovanej ťažby masťenca. Súdime sa, súdime sa, a nepodnikáme.

• **Domáci podnikatelia volajú po zrovnoprávnení so zahraničnými subjektmi v oblasti poskytovaní investičných stimulov. Pohlo sa v tejto oblasti niečo dopredu a sú zadefinované kritériá pre ich poskytovanie?**

Investičné stimuly sa realizujú podľa zákona. Dávame ich aj preto, lebo okolité krajiny tiež

lákajú investorov. Niektorí z nich majú zaujímavé výrobné programy s benefitmi pre slovenské hospodárstvo, zamestnávajú ľudí a prinášajú sem technológie, ktoré by bez stimulov neprišli. Vedia to robiť aj naši podnikatelia, ale tiež chcú stimuly. Čo je problém, sú prípady, keď pridelený stimul pri splnení všetkých zákonných podmienok ohrozi konkurenta, ktorý na trhu už podniká. Stimulovaný podnikateľ môže dať vyššiu mzdu ľuďom a prebrať pracovníkov konkurencii. Tento problém nevieme vždy pri výbere uchádzačov o stimul postihnúť. Preto sme vytvorili kvázi investičnú radu, v ktorej sú moji poradcovia z oblastí podnikateľských zväzov a tí prehodnocujú každý pridelený stimul z pohľadu podnikateľského prostredia, či nejde o špekulatívne získavanie stimulov. Do konca tohto roka chceme pripraviť novelu zákona o investičných stimuloch, aby poznatky z tejto oblasti novela zákona zohľadňovala, mohli sme tak transparentnejšie prideľovať investičné stimuly.

• **Najproblematickejšou oblasťou sa ukazujú avizované zmeny v Zákonníku práce (ZP). Vy ste sa verejne vyjadrili, že nie ste ich veľkým priaznivcom, ale vláda má o jeho podobe tiež svoju predstavu. Vy ako bývalý prezident AZZZ budete v prípade viacerých zmien, s ktorými zamestnávatelia nesúhlasia, stáť pred istou dilemou. Máte už predstavu, ako ju budete riešiť?**

Otvorene hovorím, že by som ZP nemenil. Zrejme táto problematika nie je však priechodná vo vláde, ktorá s týmto sľubom voľby vyhrala a cíti sa ním byť zaviazaná svojim voličom. Na druhej strane, budú rokovať zamestnávatelia i odborári. Určite k nejakým zmenám dôjde, ale budeme sa snažiť o také zmeny, aby ZP dovoľoval istý druh flexibility.

• **Aký je váš postoj k zrušeniu jednotnej dane a k zavedeniu progresívneho zdaňovania?**

Myslím si, že tie návrhy sú korigované aj názormi zamestnávateľov a podnikateľov. Pravda je, že keď vláda stojí pred úlohou šetriť, je to ako v každej firme, ktorá potrebuje šetriť peniaze, lebo nemá odbyť a príjmy, aké by mala mať. V takom prípade siahnete k nepopulárnym opatreniam, ktoré každý podnikateľ chápe. My môžeme s takým alebo onakým opatrením nesúhlasiť, ale keď vláda potrebuje pol miliardy ušetriť, nejaké mechanizmy mať musí. Vláda nechce zvyšovať spotrebu. Je to konfrontácia rozhodnutia voličov voči predstavám podnikateľom, ktorí sú v tejto chvíli v menšine. Keby ich podporili iné strany natoľko, že budú prevládať, budú sa prijímať iné opatrenia. Dnes sa vybrali tie, ktorých sme svedkami.

• **Ako vnímate zvyšovanie odvodov do sociálnej a zdravotnej poisťovne pre živnostníkov? Nebude im to komplikovať už aj tak dosť zložitú situáciu?**

V minulosti AZZZ pri rokovaní o tomto probléme zastávala názor živnostníkov, lebo vždy chráni najslabšie ohnivé reťaze. Aj vďaka jej postoju neprišlo avizované zvyšovanie odvodov

už v predchádzajúcom období. Na druhej strane, nie je to jednoduché ani medzi zamestnávateľmi, lebo tí z nich, ktorí nie sú živnostníci, musia jednoducho zamestnávať ľudí za ďaleko nákladnejších podmienok a tiež sa cítia diskriminovaní. Rokovania medzi ministerstvom práce a predstaviteľmi živnostníkov boli korektné a výsledkom je zvýšenie odvodov, na ktorom sa obe strany nakoniec dohodli.

• **Už nejaký čas sa intenzívne hovorí o predaji 49 percent akcií Slovenského plynárenského priemyslu (SPP) Energetickému a priemyslovému holdingu. V akom štádiu je pripravovaný predaj?**

Treba zdôrazniť, že predávajúci je súčasný strategický investor, ktorý vlastní v SPP menšinový podiel, ale má v ňom manažérsku kontrolu, lebo tak bol tento podnik sprivatizovaný. Rozhodnutie o predaji urobil doterajší vlastník autonómne, svojprávne a bez akéhokoľvek nátlaku. Rovnako i rozhodnutie, komu spomínaný podiel predá. V zásade sú obe firmy o predaji dohodnuté. SR ako väčšinový akcionár bez manažérskej kontroly by mohol byť z tohto procesu vylúčený. Ale budúci vlastník nechce, aby k predaju podielu došlo bez vedomia a súhlasu slovenskej strany. Dokonca je ochotný rokovať o vylepšeníach súčasného stavu. Tie rokovania sa už začali. Chceli by sme, aby sa čiastočne zmenila akcionárska zmluva, aby sme mali predvšetkým stabilitu týkajúcu sa dividend. Chceli by sme zadefinovať, čo s nerozdelenými dividendami, ktoré predchádzajúca zmluva neriešila, chceli by sme ukončiť arbitrážne spory a dosiahnuť stav, aby sme nemuseli byť na vojnovej nohe pri každom pokuse o zvyšovanie ceny plynu zo strany SPP. Otvorená je aj diskusia o možnosti prevzatia manažérskej kontroly v niektorých podnikoch celého systému i o podobe realizácie tretieho energetického balíčka vo vzťahu k Eustreamu. Tém, ktoré môžu vylepšiť pozíciu SR ako akcionára v SPP po tomto predaji a stabilizovať ju aj v prípade, keby nedošlo k prevzatíu manažérskej kontroly, je na diskusiu viac ako dosť.

• **Prípravy na predaj Eustreamu, najziskovejšej dcérskej spoločnosti SPP prepravujúcej plyn cez územie SR v smere východ – západ, sú v plnom prúde. Zabezpečí novela Zákona o energetike udržanie štátnej kontroly nad distribúciou plynu?**

Pozícia štátu v tomto prípade je trochu nešťastná. Možno by bolo lepšie, keby mal v Eustreamu priame akcie a nebol by v ňom zastúpený prostredníctvom SPP, v ktorom nemá manažérsku kontrolu. Otázka je, či toto tiež nevieme vyriešiť v dohode s akcionárom. V spomínanom zákone, ktorý je v parlamente, máme do konca septembra priestor na rozhodnutie vlády, ktorý z variantov v ňom spomínaný, bude realizovaný. Keby sme trvali na úplnom vlastníckom oddelení, SPP by malo Eustream predáť a nového nadobúdateľa vybrať cez verejnú súťaž. Dnešný realizátor manažérskej kontroly v SPP to taktó chápe a takýto proces aj začal

realizovať. SR by v takomto prípade mohlo zostať bez Eustreamu, ak by verejnú súťaž vyhral nejaký tretí subjekt.

• **Ako to vyzerá s dostavbou tretieho a štvrtého bloku jadrovej elektrárne Mochovce?**

Dostavbu Mochoviec realizujú Slovenské elektrárne (SE) a mala by byť ukončená do konca roku 2013 a možno aj o čosi neskôr. Na to, či o čosi neskôr, nám odpovedia zástupcovia SE v septembri tohto roka.

• **JES, dcérska spoločnosť JAVYS-u, pripravuje v spolupráci s českým ČEZ projekt nového jadrového bloku v Jaslovských Bohuniciach. Objavili sa informácie, že český partner uvažuje o ukončení tejto spolupráce...**

ČEZ sa vyjadril, že by z projektu mohol vystúpiť. My paralelne robíme štúdiu uskutočniteľnosti tohto projektu, tá má definovať podrobnejšie veci, na základe ktorých možno rozbehneme výber alebo dohody o zmene partnera, prípadne o pristúpení tretieho partnera k tomuto projektu.

• **V apríli tohto roku premiér avizoval pripravované zrušenie Fondu národného majetku. Ako postupuje tento proces?**

Máme prvotnú právnu analýzu problému, ale budeme potrebovať ďaleko podrobnejší právny postup, ktorý možno vyústi do návrhu zákona, ktorým bude môcť byť fond zrušený. V prípade, že tento postup bude musieť ísť cez nejaké poradenstvo, celý proces sa asi trochu predĺži, lebo naše doterajšie analýzy nedávajú na všetky s tým spojené problémy jasné odpovede.

• **Aký bude osud 49 percent akcií Slovenských telekomunikácií (ST) vo vlastníctve štátu, ktoré predchádzajúca vláda chcela predáť?**

My sme proces výberu privatizačného poradcu pre predaj akcií ST vo vláde zastavili.

• **Automobilový priemysel je ťahúňom slovenskej ekonomiky, ale na druhej strane aj dôkazom o jej pomerne jednostrannej orientácii. Nemáte obavy, že by v prípade recesie v tomto segmente mohla naša ekonomika výrazne strácať?**

My tu automobilový priemysel už máme a prináša nám nemalé benefity. Preto musíme znášať plusy, ale aj mínusy s tým spojené. Ak automobilky, ktoré u nás produkujú, chcú rozširovať svoju výrobu, nech to robia, ale štvrtú automobilku na Slovensko priamo naháňať asi nebudeme.

• **Váš recept na to, ako urobiť zo značky SK synonymum kvality?**

Je jednoduchý, stačí tvrdo pracovať.

• **Ako vidíte postavenie SR v Európskej únii o štyri roky?**

Dnes sú investori, pre ktorých sú vyššie dane či iné prekážky oveľa menej problematické než absentujúca stabilita krajiny. Keď dokážeme i pri vyšších daniach udržať fiškálnu i ekonomickú stabilitu, Slovensko môže byť krajinou, v ktorej sa oplatí podnikat' a pracovať.

Rastic – prvý slovenský štátnik európskeho formátu a kráľ Slovákov

Uviedol Slovákov na výslnie dejín

Milan S. ĎURICA

Po zmene režimu v roku 1990 redaktor ktoréhosi časopisu na Slovensku mi kládol otázky ankety, v rámci ktorej bolo aj: „Koho považujete za najvýznamnejšiu osobnosť stredovekých slovenských dejín?“ Na moju jednoznačnú odpoveď: „**RASTICA**,“ redaktor zostal udivený, ako keby bol počul prvý raz v živote toto meno, a opakoval otázku. Tak som mu povedal: „Vy ho asi voláte Rastislav.“ Ale ani potom nezdal sa mi byť presvedčený.

V tieto dni sa celé Slovensko rozhybalo oslavnými podujatiami na počesť sv. Cyrila a Metoda, ktorým je venovaný celý jubilejný rok . Tisícové účasti Slovákov a Sloveniek počnúc v staroslávnnej Nitre, kde sa tieto celoslovenské oslavy oficiálne otvorili za prítomnosti najvyšších štátnych aj cirkevných predstaviteľov, dokazujú živý záujem občanov.

Stovky spravodajských služieb nás o tom v médiách informovali. Objektívny pozorovateľ sa však nemohol ubrániť dojmu, že na hlavnú osobnosť tejto historickej udalosti si takmer nikto vážnejšie nespomenul. Historický fakt je, že nebyť kniežaťa Rastica, ktorý sídlil najmä na Devíne, nikdy by k nám neboli prišli naši vzácní národní a európski patróni Cyril a Metod.

■ REČ DOKUMENTOV

To sú iba dva veľmi výrečné príklady, ako sa vyučovali a doposiaľ vyučujú slovenské dejiny na Slovensku. Kto iba trochu ovažal zachované stredoveké dokumenty, musel zistiť, že prvou slovenskou významnou politickou osobnosťou, ktorú jednoznačne dosvedčujú početné dokumenty, bol RASTIC (Rastislav), označovaný ako knieža, ale aj ako kráľ. Vládol starým Slovákom v rokoch 846 – 870. Ale v 31 z tých dokumentov je jeho meno pravidelne zaznamenávané ako RASTIC, iba výnimkovo – sedem- alebo osemkrát – aj ako Rastislav. Je teda jasné, že on sám sa volal RASTIC a nie Rastislav. (O tých výnimkách, ktoré sa nachádzajú väčšinou v neskorších slovanských prameňoch, a to aj s „o“ v prvej slabike, Rostislav, doposiaľ nikto nesppracoval náležitú štúdiu.) V novšej literatúre sa rozšírilo – alebo presnejšie bolo uvedené a rozšírené prakticky výlučne meno Rastislav, prípadne Rostislav. Malo to svoj nepriroznaný dôvod.

Kto mal záujem na tom, aby sa Slováci nepokladali v dejinách za národ, veľmi inteligentne využil fakt, že sa v dokumentoch nachádza aj forma Rastislav. Stačilo potom ešte trochu pozmeniť samohlásku „a“ v koreni slova tým, že za pôvodne „a“ sa tam vsunulo „o“ , aby sa z Rastislava stal Rostislav. Tým sa vymazal jazykovedný dôkaz o tom, že RASTIC – RASTISLAV bol Slovákom a nie iba Slovanom. Vo všetkých ostatných západných aj východných slovanských jazykoch totiž koreň tohto slova sa odvádza od slovesa „ros-ti“ . Iba v slovenskom jazyku a v jazykoch južných Slovanov má tento koreň samohlásku „a“ – rásť (rastiem, rastieš...), čo dokazuje, že knieža/kráľ Rastic, ktorý sídlil a vládol na

vtedajšom Slovensku, nemohol mať žiaden iný slovanský pôvod ako slovenský.

Nuž a že si náš prvý kráľ Rastic zaslúži, aby sme ho pokladali za jednu z najvýznamnejších osobností slovenských dejín, na to stačí, ak si uvedomíme, že v prvej časti druhej polovice 9. storočia, keď ešte v strednej Európe o Maďaroch nebolo ani chýru, ani slychu, keď ešte naši severní i západní susedia iba začínali prekonávať primitívne obdobie

pluralita vyššie neorganizovaných pohanských slovanských kmeňov, teda dobrých sto aj viac rokov pred nimi, starí Slováci, ktorých sídliská boli v priamom kontakte s južnými Slovenmi a Chorvátmi, už mali svoj vlastný a veľmi dobre organizovaný štát. Na jeho čele stál kráľ Rastic, ktorý musel disponovať nielen primeraným vzdelaním získaným asi v bavorských benediktínskych kláštoroch, ale aj štátnickou múdrosťou a značným bohatstvom a vojenskou silou. O tejto sile hovoria s obdivom aj franské pramene. O bohatstve Rasticovho štátneho útvaru svedčí už sám fakt, že si mohol dovoliť vyslať posolstvo až do Rima k pápežovi Mikulášovi I. so žiadosťou, aby mu poslal učiteľov pravej viery, ktorí by ju ohlasovali jeho slovenskému ľudu v jeho vlastnom jazyku. A keď mu pápež nemohol vyhovieť, lebo takých učiteľov Ríme nemal a cirkev už mala určité problémy s Bulharmi, o krátky čas Rastic vypravil podobné posolstvo až do Konštantinopolu k druhej najvyššej politickej autorite oných čias, ktorou bol cisár Michal III. Tento jeho žiadosť rád vyhovel a poslal mu svojho dvorného filozofa Konštantína s jeho právnický vzdelaným a v štátnej správe skúseným bratom Metodom.

■ OPRAVDIVÝ VLADÁR

Tieto dokumentované fakty dokazujú, že kráľ Rastic sa cítil opravdivým vladárom, ktorý udržiaval normálne medzinárodné styky tak s Franskou ríšou, ako aj s najvyššou nielen duchovnou, ale aj svetskou mocnosťou Pápežského stolca, ba dokonca aj s byzantským cisárom v ďalekom Konštantinopole. Veď každé

takéto posolstvo vyslané ku stovky kilometrov vzdialeným mocnárom vyžadovalo náročné prípravy, výber kompetentných vyslancov, znalých latinský a grécky jazyk, ale aj diplomatické zvyklosti, podobne aj množstvo vzácnych darov a vojenský sprievod na ich zabezpečenie. Išlo o vybavenie sprievodu niekoľko sto osobami, a to na čas viac mesiacov. Tým všetkým musel Rastic hojne disponovať, ináč by nemohol dúfať, že jeho posolstvo bude prijaté na pápežskom dvore v Ríme alebo na byzantskom cisárskom dvore v Konštantinopole. Bol to teda on, ktorý uviedol Slovákov do európskych dejín takým úspešným vojenským odporom proti tlaku Franskej ríše, ktorej vojenské sily nedokázali vydobýť jeho „nevýslovnú pevnosť Devín“ či „nedobytný hrad Devín“. Vynikal však aj diplomatickým rozhľadom, ktorý ho priviedol k vyžiadaniu učiteľov kresťanskej viery, ktorí by jeho ľud vyučovali v jeho vlastnom jazyku. Príchod apoštolov Konštantína-Cyrila a Metoda medzi starých Slovákov bol takým dôležitým historickým činom Rastica, že pravoslávna cirkev ho neváhala vyhlásiť za svätého s titulmi „mučeník, moravské knieža, rovný apoštolom“.

■ MONUMENT NA DEVÍNE

Z historického hľadiska – teda bez pochybnosti možno tvrdiť, že kráľ Rastic je prvým slovenským štátnikom európskeho formátu, je skutočným zakladateľom slovenskej národnej a kresťanskej identity a následne aj z nej vyplývajúcich práv na jazykovú a kultúrnu osobitosť, ako aj na štátnu samostatnosť. Bez Rastica sotva by sme dnes boli Slovákmí. Ibaže vo vede a v kultúre na Slovensku ešte asi dlho potrvá, kým sa emancipujeme z pseudovedeckých mýtov, ktoré o nás cudzí vymysleli a nám naočkovali.

A ak naši politickí činitelia konečne uvažujú aj o náležitých prejavoch úcty voči našim historickým osobnostiam dôstojnými pomníkmi na historických miestach, tak by mali rezervovať pre mohutný pomník Rasticovi práve jeho nepochybne dokumentované sídlo – nedobytný hrad Devín. Podobne by mal zdobiť Nitru na Zobore primeraný jazdecký pomník najvýznamnejšieho slovenského bojovníka kráľa Svätopluka I. Veľkého, ktorý nielen úspešne zadržal „Drang nach Osten“ franských kráľov a cisárov, ale svojimi výbojmi po prvý (a posledný) raz zjednotil pod svojou mocou veľkú časť slovanských obyvateľov Strednej Európy od Lužického Srbska až po dnešný Belehrad a od strednej Visly po riekú Drávu.

Štefan B. Roman sa narodil 17. 4. 1921 vo Veľkom Ruskove, zomrel 23. 3. 1988 v Toronte v Kanade. Úspešný podnikateľ, priemyselník a štedrý mecén slovenského života v slobodnom svete pochádzal z chudobnej, hlboko veriacej gréckokatolíckej rodiny na východnom Slovensku. Aj on patril medzi tých, ktorým stará vlasť nebola schopná poskytnúť dôstojný život podľa vlastných predstáv. Preto sa ako šesťnásťročný spolu so starším bratom Jurajom rozhodol začať nový život v zámorí.

Zakladateľ Svetového kongresu Slovákov - Štefan B. Roman

Poradcu mu robil americký prezident

Peter CABADAJ – Foto: archív autora

Jeho cieľom bolo založiť si farmu a podnikateľ v poľnohospodárstve. Skutočnosťou však bola ťažká robota na cudzej farme za 50 centov na deň. Iróniou osudu ho z tejto driny vyslobodila 2. svetová vojna... V roku 1941 narukoval do kanadskej armády, ktorá bojovala na strane spojencov proti fašizmu. Už o rok na to ho však z armády prepustili a až do skončenia vojny pracoval vo firme General Motors v Oshawe, ktorá vyrábala vojenské nákladné automobily.

■ URÁNOVÝ KRÁĽ

Po skončení vojny sa mladý Roman rozhodol podnikateľ v banskom priemysle, čo ho zakrátko vyneslo medzi najbohatších ľudí v Kanade. V roku 1946 založil firmu Concord Mining Syndicate, ktorá sa veľmi úspešne etablovala v tejto oblasti podnikania. Neskôr investoval svoj kapitál aj do uránových baní v štáte Ontario. Ukázalo sa, že bane sú mimoriadne výnosné, a preto akcie Romanovej spoločnosti závratne stúpili. Z pôvodných 30 centov sa v priebehu jediného roka vyšplhali na 12 dolárov a v roku 1966 sa ich hodnota pohybovala na úrovni až 82 dolárov! Takáto vysoká hodnota akcií sa prakticky udržala až do jeho smrti.

Ako výkonný riaditeľ a predseda správnej rady spoločnosti Denison Mines Limited, ktorá postupne vlastnila najväčšie uránové bane na svete, vyvíjal obrovské organizačné a administratívne úsilie pri budovaní a rozširovaní svojho podnikateľského impéria. Romanovo podnikanie sa neobmedzovalo len na ťažbu a obchod s uránom, ale vo svetovom meradle zahrňovalo i sféry nafty, plynu, uhlia, cementu, ako aj ďalšie banské a priemyselné (napríklad baliarske či tlačiarenské) investície. V tomto smere úspešne rozvíjal spoluprácu s mnohými americkými a kanadskými podnikateľmi, bol členom správnych rád viacerých nadnárodných firiem a spoločností, pričom právne poradcovstvo mu poskytoval neskôr prezident USA R. Nixon... Postupom času vybudoval mohutné priemyselné impérium, v ktorom pracovali tisíce zamestnancov. V polovici 60. rokov minulého storočia sa celkový Romanov majetok odhadoval na 2,6 miliardy dolárov!

Závrtná kariéra sa celkom zákonite odrazila aj na Romanovom postavení v spoločenskom rebríčku v Kanade i v susedných Spojených štátoch. Napriek tomu možno povedať, že nebol typickým kapitalistickým dravcom. Žil striedom životom pobožného človeka a značnú časť svojich ziskov venoval na cirkevné i charitatívne ciele. Teoreticky zhŕnul svoju podnikateľskú filozofiu v knihe The responsible Society (Zodpovedná spoločnosť, 1977), ktorú napísal spolu so známym ekonómom Eugenom Löblom.

■ NEZABÚDAL NA RODÁKOV

Je obdivuhodné, že Š. Roman si dokázal popri náročných podnikateľsko-obchodných aktivitách nájsť čas i na krajaný život. Bol aktívnym iniciátorom, organizátorom a najmä štedrým mecénom mnohých slovenských podujatí v slobodnom svete. V súlade s logikou sa tak stal v roku 1970 zakladateľom a prvým predsedom Svetového kongresu Slovákov (SKS).

Významná bola aj jeho angažovanosť na cirkevnom poli, najmä pri prípravách pamätných osláv 1 100. výročia príchodu svätých vierozvestov Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu (1963). Ústredné oslavy sa konali v Toronte a boli mimoriadne spoločensky ocenené.

Svojimi aktivitami si Roman vybudoval silnú pozíciu aj vo Vatikáne a podarilo sa mu dosiahnuť zriadenie samostatnej slovenskej gréckokatolíckej eparchie v Kanade. Patril tiež medzi nemnohých laikov, ktorých Vatikán pozval na Druhý vatikánsky koncil.

Ako úspešný podnikateľ, priemyselník a vplyvný človek mal Roman veľmi dobré vzťahy s kanadskou vládou. Svedčí o tom tiež jeho častá prítomnosť vo viacerých vládnych delegáciách; v roku 1961 sa napríklad zúčastnil na konferencii atlantických štátov v Paríži. O päť rokov neskôr (1966) sa ako člen kanadskej vládnej delegácie dostal aj do Sovietskeho zväzu. Pri tejto zriedkavej príležitosti nemohol nezavítať aj na rodné Slovensko. Do Košíc priletel svojím vlastným lietadlom, čo vyvolalo vo vtedajšom Československu veľký rozruch. Do starej vlasti sa Roman vrátil ešte raz a naposledy v roku 1968.

■ VÍZIA EURÓPY

Keď mu v máji 1986 sudetonemecký Landsmannschaft udelil prestížnu Európsku cenu Karola IV., ktorú pred nim dostali viaceré významné európske osobnosti, vo svojom prejave okrem iného predniesol nasledujúce myšlienky: „Európa je dnes rozdeleným svetadielom. Národom v strednej Európe boli vnútené také sociálne a politické systémy, ktoré sa ostro protivia ich hlboko zakoreneným kultúrnym tradíciám a morálnym hodnotám ... Všetky národy, malé i veľké, musia požívať rovnakú úctu a každý národ musí hrať rovnakú úlohu pri určovaní osudov Európy. Naše štátne hranice nesmú byť príčinou sporov a nenávisť. Musia byť ohnivkom, ktoré spája rozdielne kultúry a rozdielne jazyky. Práve tie dávajú Európe jej jedinečnú krásu a veľkosť. Európa teda potrebuje stratégiu slobody a mieru ... Ak sme sa niečo naučili z minulosti, tak je to najmä skúsenosť, že moc despotických štátov netrvá večne. Môžeme si byť istí, že okovy, ktoré dnes zvierajú národy strednej Európy, budú jedného dňa zlomené a ľud strednej Európy bude slobodný.“ Žiaľ, Š. Roman sa naplnenia svojich slov už nedožil...

Za svoju mnohostrannú činnosť získal Štefan B. Roman celý rad prestížnych medzinárodných vyznamenaní a ocenení. Za všetky spomenieme aspoň najvyššie vatikánske vyznamenanie – Rytiersky rad svätého Gregora Veľkého, ktorý mu udelil pápež Ján XXII. (1963). Bol tiež čestným doktorom niekoľkých významných univerzít.

Jeden z mnohých

Rozbitou asfaltkou kráča do kopca k lesu muž. Je to Ariel Klein, rodák zo Slovenska žijúci v Izraeli. Vybral sa na miesto v Nízkych Tatrách, kde prežil krátku, ale rozhodujúcu časť svojej mladosti. Práve v osade Kalište sa pred desiatkami rokov rozhodovalo o jeho ďalšom osude a či si vôbec zachová život. Mal vtedy sedemnášť rokov. Myslí na to, ako ťažko sa s rodičmi dostal preč zo Žiliny, odkiaľ museli ujsť pred transportom do koncentráku, aby po čase zakotvili práve na tomto mieste.

Ariel vychádza na čistinu, prechádza medzi ruinami domov k pamätníku, a tam sa zastaví. Modlí sa. V očiach má slzy. Sadá si a pozerá sa na okolitý skanzen hrôzy, čo tu zostal od konca druhej svetovej vojny. Iba milosrdná zeleň zakryla rozľahlé zemienko.

Bol začiatok zimy roku 1944. K malej horskej osade Kalište sa po chodníku medzi stromami blížili tri postavy. Je to rodina Kleinovcov – otec, matka a syn Ariel. Zo Žiliny ušli už dávnejšie a postupne sa po vypuknutí SNP dostali na územie ovládané partizánmi. Po potlačení SNP a obsadení Banskej Bystrice Nemcami sa Kleinovci ukryli na území tzv. Partizánskej republiky na juhozápadných svahoch Nízkych Tatier v katastrálnych obciach Baláže a Kalište. Boli tam už mnohé židovské rodiny s podobnými osudmi, medzi nimi aj širšie príbuzenstvo Kleinovcov. V osade ich ubytovali k rodine, ktorá už predtým ukrývala židovských utečencov. Kleinovci u svojich hostiteľov prežijú aj Nový rok 1945.

Keď Kalište prepadne nemecká jednotka, väčšina židovských rodín sa podarí ujsť do lesa. Zúriví Nemci vyvlečú všetkých obyvateľov pred domy. Hľadajú partizánov, Židov a zbrane. Nasleduje nemilosrdné vraždenie. Po odchode Nemcov prídu partizáni, ktorí pochovávajú mŕtvych dedičanov a ostanú v osade. Nemci opäť prepadnú Kalište v marci 1945. Je to definitívny koniec osady. Vymažú obyvatelov a domy spália. Ariel s otcom prežili, no pani Kleinová zahynula. Svoj príbeh mi Ariel Klein rozpovedal v budmerickom Dome spisovateľov.

Rozprávanie uzavrel slovami: „Aj keď som v roku 1949 odišiel do Izraela, časť mojej bytosti ostala na Slovensku. Veď som tu zanechal hrob svojej matky a iných príbuzných. Považovali sme s otcom za povinnosť pomôcť budovať novú vlasť pre tých Židov, ktorí prežili vojnu, ale aj pre všetkých, ktorí prídu po nás... Hovorím, že mám dve srdcia – jedno v Izraeli, druhé na Slovensku.“

Bývalý prezident SR a spisovateľ Rudolf Schuster napísal o príbehoch Ariela Kleina knihu s názvom Muž s dvoma srdcami. Aj to je vklad do mozaiky zobrazujúcej skutočnosť, že mnohí Slováci počas druhej svetovej vojny zachraňovali židovských spoluobčanov aj za cenu najvyššiu, keď riskovali vlastné domovy a životy vlastných rodín...

(rkh)

Aj v temných zákutiach minulosti treba hľadať plamienky svetla

Mnohí Slováci boli, sú a budú Spravodliví medzi národmi

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ - Foto: autor

Prvá československá veľvyslankyňa v USA po novembri 1989 sa na Slovensku neblaho preslávila mimoriadne hlúpy, zákerným a zlobou sršiacim výrokom. Volala sa Rita Klímová a povedala, že „pre Slovensko je typický endemický antisemitizmus“. Endemický znamená vrodený... Iná žena českého pôvodu žijúca v Amerike, bývalá ministerka zahraničných vzťahov USA Madelaine Allbrightová neskôr vyhlásila, že „Slovensko je čiernou dierou Európy“. Nuž, svet už po takmer dvoch desaťročiach existencie samostatnej Slovenskej republiky vie, že ani jeden z citovaných hlúpych výrokov nie je a nikdy nebol pravdivý. Dôkazom sú aj nasledujúce riadky.

Pani PharmDr. Anna Bandžáková je veriaca kresťanka a hrdá Slovenka. Svoj profesionálny život venovala farmácii a vidno, že ľuďom okolo seba neposkytovala iba lieky na bolesti tela či duše, ale v duchu svojho presvedčenia chce pomôcť liečiť aj chorľavú dušu histórie, ktorú mnohí tak radi manipulačne zneužívajú. Jej práca na objektivizácii historických skutočností je podložená vlastnými skúsenosťami a mnohými osobnými svedectvami.

V novembri 1993 sa v Bratislave konal prvý snem Slovenskej národnej organizácie – Spravodliví medzi národmi, ktorá je súčasťou medzinárodnej asociácie národných organizácií. Tie vyhľadávajú, navrhujú na ocenenie a združujú osoby, ktoré prispeli k záchrane židovských spoluobčanov pred holokaustom počas druhej svetovej vojny. Predsedníčka slovenskej organizácie pani Anna Bandžáková, rodená Kuchárová, čestná občianka Izraela, so svojou rodinou prispela k záchrane viacerých Židov pred odvlečením do koncentračných táborov.

Spomína, ako to bolo pred dvadsiatimi rokmi: „V novembri 1992 bola v Aténach založená Medzinárodná asociácia Spravodliví medzi národmi, vtedy som tam bola ešte za Česko-Slovensko. Rok po tom sme už založili v samostatnom Slovensku vlastnú organizáciu patriacu do asociácie. V programe asociácie je snaha, aby sa toto vyznamenanie prenášalo v rodinách aj na ďalšie generácie ako posolstvo základných hodnôt ľudskosti, aby sa vo všetkých oblastiach verejného života udržiavali myšlienky boja proti násiliu, aby sa v duchu demokratických a kresťanských princípov odstraňovalo nedorozumenie medzi národmi i náboženskými a etnickými skupinami.“

■ ROZPOZNÁVANIE SPRAVODLIVÝCH

Spravodliví medzi národmi (po hebrejsky מְסֻלְמָנִים וְיְהוּדִים, čítaj Chasid umot ha-olam) je slovné spojenie označujúce ocenenie pre osoby, ktoré nemajú židovský pôvod či vyznanie, ale aktívne prispeli v čase druhej svetovej vojny k záchrane Židov pred holokaustom. Štát Izrael, konkrétne jeho Komisia pre rozpoznanie spravodlivých, ktorá bola založená v roku 1963 pri pamätníku Jad va-Šem a je vedená izraelským najvyšším súdom, udeľuje titul Spravodliví medzi národmi ľuďom, ktorí preukázateľne túto činnosť vyvíjali. Titul bol udeľovaný už vyše dvadsiatim trom tisícim ľuďom z celého sveta. Z toho vyše šesťsto päťdesiat je zo Slovenska, čo je v pomere k počtu obyvateľov štátu najviac z celosvetového hľadiska. Pani Bandžáková však odhaduje, že počet možných ocenených sa blíži k číslu tri tisíc osôb: „Lenže mnoho ich už zomrelo a veľa ich ostáva zatiaľ neidentifikovaných z rôznych dôvodov.“

Väčšina ocenených zo Slovenska získala vyznamenanie až po roku 1990, keď boli po dlhom čase obnovené diplomatické styky medzi Česko-Slovenskom a štátom Izrael. Mená všetkých vyznamenaných Slovákov sú uvedené aj v zozname, ktorý je vystavený v Múzeu židovskej kultúry v Bratislave.

Spravodliví kresťania alebo Spravodliví medzi národmi je pôvodne tradičný židovský pojem, ktorý reflektoval skutočnosť, že aj mimo židovských spoločenstiev boli dobrí ľudia riadiaci sa Božími zákon-

mi. Izraelská komisia, ktorá začala svoju činnosť v roku 1963, prevzala úlohu udeľovania tohto čestného titulu podľa prísnych kritérií. Používa pri tom informácie od priamych i nepriamych svedkov, z písomných dokumentov, z verejných i zo súkromných zdrojov a diskusií, a najmä z historického výskumu. Ocenení získavajú pamätnú medailu a diplom Jad va-Šem, sú zapísaní do zoznamu tejto inštitúcie a ich mená sú vytesané do Múru cti v Záhrade Spravodlivých pri pamätníku Jad va-Šem.

■ KTO ZACHRÁNI JEDNU DUŠU

„Máme česť oceniť titulom Spravodliví medzi národmi ľudí, ktorí prekročili hranice strachu a napriek už i tak neľahkému životu otvorili svoje domovy židovským spoluobčanom, stavali im v lesoch bunkre, prehovárili svojich susedov na pomoc, vytvárali skryšy v pivniciach a tým všetkým sa hrdinsky postavili proti neľudskému fašistickému režimu, ktorý posielal ľudí na smrť len pre jediný dôvod – pre ich židovskú krv. Práve títo ľudia sú svetlom v temnej histórii holokaustu na Slovensku,“ povedal v Bratislave pri udeľovaní ocenení minulý rok veľvyslanec štátu Izrael na Slovensku Alexander Ben-Zvi.

Jeho slová sa dopĺňali s tým, čo povedal prezident SR Ivan Gašparovič. „Je smutné, že symbol viery sa stal znamením nenávisť, ktorá sa pretavila do čísel, lebo je asi jednoduchšie vymazať čísla, než zavraždiť ľudí s ich menami.“ Zarezonovala aj múdrosť z Talmudu: „Kto zachráni jednu dušu, zachránil svet. Kto zničí jeden život, je to, akoby zničil celý svet.“

■ MACH VRAJ POMOHOL

Rodičmi Anny Bandžákovovej boli Cyril a Rozália Kuchárovci. Rodina Kuchárovcov sa presťahovala z Trnavy do Bratislavy na Dobrovíčovu ulicu. Pani Anna hovorí: „Chodila som do gymnázia k uršulínkam na dnešnej Nedbalovej ulici. Raz v októbri 1942, keď som išla zo školy, na Tallerovej ulici nakladali Nemci a gardisti židovské rodiny. To ma veľmi pobúrilo. Bolo to už v čase, keď sa rokovalo o zastavení transportov a posledný odišiel práve v tom októbri. Aj potom však stále hrozilo nebezpečenstvo a ľudia Židom pomáhali, ako sa dalo, mnohých ukrývali. Aj u nás doma to tak bolo. Jedného dňa v novembri 1942 prišli dvaja muži z tajnej služby a oznámili nám, že sme boli udaní za ukrývanie Židov a musia u nás urobiť kontrolu. Mali sme šťastie, lebo jeden z nich bol otcov krajan a netrval na odomknutí izby, kde sme ukrývali štyroch Židov. Mama potom navštívila pani Ilonku, sestru ministra vnútra Šaňa Macha, ktorá zas bola jej rodáčkou a mame naznačila, že nás udala naša vlastná domáca služobná. Podľa pani Ilonky, keď sa to minister Mach dozvedel, nariadil, kto má k nám ísť na kontrolu a vraj odkazuje, že vždy pomôže, ak sa dozvie o podobnom udaní.“

Slovenský štát mal krátke trvanie, no v ďalších desaťročiach mnohí „historici“, ktorí v tom čase ani nežili, popisali na jeho konto stohy papiera. Pani Anna sa pýta: „Prečo však nespomenú, že keď sa objavila správa, že prezident Tiso odstúpi z úradu a vráti sa na svoju faru, vyvolalo to v radoch prenasledovaných zdeseň, lebo bez výnimiek, ktoré prezident udeľoval, pričom nie je pravda, že sa za ne platilo, by už pre mno-

Anna Bandžáková

hých nebola nijaká nádej? Už keď po prvej vlne transportov, že vraj za prácou do Nemecka, prišli prví zbepovia s hroznými správami o koncentrákoch, vláda ďalšie transporty zastavila. Prezident povedal, že ak má niekoho posielat' za prácou, aj u nás jej máme dosť.“

■ KAŽDÁ FARA A KLÁŠTOR

Po týchto slovách sa prekvapene pýtam pani Bandžákovovej, ako si vysvetľuje, že okrem súkromných osôb a celých rodín aj štátne orgány sa podieľali na ochrane židovských spoluobčanov, hoci veľmi skryto. „Bola tu zjavná dvojkoľajnosť. Štát oficiálne musel plniť fašistické protizidovské nariadenia, no zároveň neoficiálne cez tých úradníkov, ktorí neboli fanatickí zaslepenci, pomáhal obetiam vojnovnej mašinérie. Vyhlasať Slovákov paušálne za antisemitov, je hlúpe ako každá snaha o vyhlásenie kolektívnej viny. Je to nielen klamstvo, ale aj neúcta k tým, ktorí pomáhali aj s nasadením vlastných životov,“ hovorí pani Bandžáková a zamyslí sa nad otázkou, ako si vysvetľuje fakt, že v pomere k počtu obyvateľstva je celosvetovo najviac ľudí s ocenením Spravodliví medzi národmi práve zo Slovenska.

„Podľa mňa je to dané tým, že nebolo vari ani jednej fary či kláštora, kde by kresťanskí veriaci neukrývali židovských utečencov. Sama mám osobnú skúsenosť s matkou predstavenou kláštora uršulínok v Bratislave. Keby cirkev bola utvrdzovala fašizmus, čo by sa stalo s tými prenasledovanými, ktorých ukrývali na farách a v kláštoroch? Prvá ministerka zahraničných vecí štátu Izrael a neskôr premiérka Golda Meyrová predsa poslala do Vatikánu ďakovný telegram za všetko, čo katolícka cirkev urobila pre Židov v období holokaustu. Jediné organizované podzemné hnutie na záchranu Židov v Európe vytvorila práve katolícka cirkev. Ale treba spomenúť aj našich evanjelikov, napríklad pána farára, ktorý v sirotinci v Liptovskom Mikuláši ukrýval a tak aj zachránil početnú skupinu židovských detí. Mimo chodom, zachránené židovské deti považovali, a to platí stále, svojich kresťanských záchrancov za svojich druhých rodičov.“

■ AJ ZLOČINY OKUPANTOV

To ma priviedlo k otázke, ako to vlastne bolo s neustále sa rôzniacimi počtami Židov odvlečených zo Slovenska. „Nesmieme zabúdať na to, že medzi uvádzaným počtom ľudí odvlečených do koncentrákov z územia prvej slovenskej republiky a objektívnou skutočnosťou je rozdiel v tom, že veľká časť štátu bola počas vojny okupovaná Maďar-

skom. Tabuľa v bratislavskej synagóge uvádza 70 tisíc deportovaných. No v tomto počte je aj 39 tisíc ľudí z územia okupovaného Maďarskom. Ostáva teda 31 tisíc zo Slovenska, ale potom ešte 15 tisíc ľudí deportovali Nemci po vypuknutí SNP napriek protestom slovenskej vlády. Nie je mi jasné, prečo sa nám neobjektívne piratujú počty deportovaných z okresov Košice, Levice, Dunajská Streda, Komárno a Nové Zámky, ktoré okupovali Maďari. Dodajme, že Maďarsko v rokoch 1940 a 1941 ponúkol Nemecku cez správcu Kállaya odsun 800 tisíc Židov a vyviezlo ich až 650 tisíc! Keď už nemali vagóny, strieľali Židov na brehu Dunaja a hádzali ich do vody. Premietali to dokonca v dobovom kinožurnáli. A ten Kállay za to nebol ani odsúdený. Na to sa nesmie zabudnúť!“

■ TRAGICKÉ MEMENTO HISTÓRIE

Za číslami o počtoch deportácií sú konkrétne ľudské tragédie a skutočná hrôza. To nemôže nikto spochybňovať. Práve preto, že to neboli čísla, ale ľudia so svojimi rodinami, láskami, túžbami a nádejami, ktorých neľudská mašinéria pripravila o životy, treba jasne povedať, že ľutujeme a budeme na to pamätať, lebo chceme, aby sa nikdy nič podobné neopakovalo. Ale vieme sa dôrazne ohradiť, ak cez neprípustný systém kolektívnej viny súčasným Slovákom a ich predkom niekto chce pripisovať aj zločiny, ktoré spáchali cudzí okupanti.

Nijaká objektivizácia počtu strašných osudov nezvráti fakt, že Židia zo Slovenska deportovaní boli a je to tragická súčasť nielen našej, ale celoeurópskej, ba i celosvetovej histórie. Nič na tom nemení ani to, čo píše v knihe Židia v Slovenskom štáte 1939 – 1945 židovský historik L. Lipscher. Podľa neho sa deportácie konali tak tajne, aby sa o tom nedozvedel prezident Tiso skôr, než transporty odídu za hranice Slovenska.

Pani Bandžáková sa pýta: „Keby bola pravda, že slovenský národ bol a vraj i je fašistický, antisemitický a klérofašistický, mohlo by byť na Slovensku toľko ľudí ocenených medailou Spravodliví medzi národmi? Sú ich stovky a ešte koľkí pre vlastnú skromnosť sa k svojmu hrdinstvu nehlásia... Hľadáme cesty, po ktorých môžeme ísť, aby sme sa stretli. Namiesto polemík hľadáme modlitby, ktoré sú nám obsahom také blízke, že môžu vychádzať zo srdca kresťanského i židovského. V Žalmodi sa píše: A tak náš náuč rátať naše dni, aby sme našli múdrosť srdca. Požehnaný je ten, kto pozná priekopy, stavia ľuďom mosty a cesty vyrovnáva.“

KULTÚRA

Príbeh nebojácneho ľudového folklóru
Marek Ťapák: Tanec medzi črepinami

Ivana HORNÁ

Slovenský hudobno-tanečný film Mareka Ťapáka Tanec medzi črepinami si v kinách od 21. júna hľadá svoje miesto ani nie tak v našich hlavách ako v duši. Hlavní hrdinovia – nebojácny ľudový folklór a jeho matka, slovenská krajina chcú urobiť všetko pre náš záujem. Ponúkajú nám svoje dieťa, otca a či vari predka – muža v zreých rokoch pokúšaného osudom uväzneným v troch ženách. „Čo tu robíš?“ prekvapí nás jednoduchá otázka troch pútnikov v úvode filmu.

Na kopci stojaci muž, nie zhrbený pod piatimi križikmi, ale odhodlaný a rebelantský, odpovedá: „Nič, len si tu tak stojím.“ Táto odpoveď sa stane lajtmotívom jeho konania a má priviesť diváka k úvahám muža, v ktorých „už nehľadá svet, ale iba svoje miesto v ňom“. Veď napokon „zaberá iba

dve šlapaje“. A kým sa stihne muž na kopci spolu s divákom zhlboka nadýchnuť slovenského folklóru, rozsypú sa črepiny tanca, hudby, spevu a poetického slova po všetkých kútoch Slovenska. Marek Ťapák ich pudovo a intuitívne hľadá a spája v sprievode emotívnej hudby vo svojich tancujúcich snoch,

predstavách, symboloch, ale i realite, aby okúsil silu ich harmónie a my pocítili jeho rany. V okamihoch, keď prežíva svoje lásky, ale aj svoju smrť, keď tvorca majstrovsky narába so zvukovým efektom ticha, prichádzajú na pomoc matkine skúsenosti a spomienky: „Naučila som ťa chodiť po tejto zemi,

najprv kľačiaci, lebo aj pokory treba.“ Takto a podobne sa textár Daniel Hevier sprisahanecky s kameramanskou dvojicou Pavla Barabáša a Petra Bencsika zahráva s dušou diváka, dvíha ju na vrcholky najkrajších slovenských hôr, kúpe v ranných inverziách, zdobí koloritom ľudovej architektúry, pokúša jej pokoj dlhými tieňmi slnkom presvetlených tanečných postáv. Pre tieto chvíle je divák ochotný prižmúriť jedno oko nad nepresným strihom kľúčových scén a neinovatívnu detailnou kamerou. Nežiada sa dej hlavných postáv, dejom je samotný život folklóru a jeho výhry i prehry v dejinách, tanečníci sú iba jeho nástrojom – raz v tradičnom pribylinskom a zubereckom skanzene či v románskom kostolíku v Kšínnej, inokedy zas hoci aj v prítmi nočného baru alebo na vojenskom cvičisku na Záhorí. Autori však mohli predpokladať, že stepové prvky, navyše odvážne kombinované s ľudovým šatom, už budú obnosené a kritici ich budú podozrievať z nadbiehania vkusu diváka. Podobné drobné inovácie vo folklóre kompenzuje sila symboliky a nahrádza v prípade rizika falošnej hereckej výpovede tanečníkov nehercov. A bola to opäť metafora, ktorá dovolila v chúlостivých scénach dôvtipne zabudnúť na holú realitu. Intímnu scénu má doplniť fantázia diváka, zatiaľ čo polonahé lesné vily bláznivo tancujú, aby napokon spolu s dvojicou zavinutou do nevinného rúcha skončili v brieždiacom ranom tichu v očistnom kúpeli potoka. Takýto luxus na filmovom plátne si môže dovoliť snáď iba film tohto druhu. Vôbec zmyselnosť, akou je nabitý práve ľudový tanec, hrá hlavnú úlohu v celej dramaturgii filmu. Žiaľ, tvorcovia poňali slovenské ľudové tance cez mno-

honárnodné uhorské obdobie a zahrnuli do nich aj cigánske, rumunské a maďarské nápevy a symboly. O to viac sa nám žiada rusínskeho alebo ukrajinského folklóru, o čo viac si uvedomujeme ich bohatú tradíciu na Slovensku, slovanskú spolupatričnosť a absenciu hudobno-tanečnej filmovej tvorby u nás. Použitie drevených, pôvodne sikulských stĺpov v Rumunsku s významom označenia zabratého územia v pohanskom obetnom tanci na južnom Slovensku je v súčasnom kontexte veľmi nešťastným až provokačným riešením choreografa filmu, pravdepodobne Ervina Vargu, slovenského odborníka na tanec maďarského pôvodu.

Pozbierať všetky črepiny príbehu na prvýkrát divák nie je schopný. Tým zostáva časť hodnoty filmu utajená minimálne do ďalších repríz a dočasne neprístupná pre tých, ktorí sa na film vo väčších mestách nedostali pre vypredané premiéry a v menších obciach na juhu krajiny pre nedostatok diváckeho záujmu. Vo filme účinkujúci SĽUK je právom stigmou nášho folklóru. Ale problémom filmu nie je ani tak jeho profesionalita a kvalita ako uhol pohľadu. Ťapákov film je poznačený, tak ako posledné výraznejšie slovenské filmy – Jakubiskova Batoryčka alebo Babjakov Marhuľový ostrov, aktuálnym „európskym“ videním národných tradícií a národnej súčasnosti, v ktorých národné sebavedomie nestojí ako osobitý solitér, iba je súčasťou iných národných štruktúr. Týmto film stráca nárok na kandidatúru vzoru národnej filmovej tvorby. Škoda, Marek Ťapák mal v rukách veľkú príležitosť, mohol to byť mohutný odkaz slovanstva svetu, ktorý dnes tak veľmi potrebujeme.

Gustáv Murín: Gorily v podsvetí

Marenčin PT, Bratislava 2012

KNIHA TÝŽDŇA

v teréne. Murín získava svoje informácie z otvorených zdrojov, väčšinou z novín a časopisov, čo na záver knihy poctivo priznáva siahodhlým zoznamom autorov a článkov. To však nič nemení na tom, že táto kniha je zaujímavá, inšpiratívna a smutné čítanie.

Spisovateľ Gusto Murín je mužom činu. Autor úspešných bestsellerov o mafii a mafiánoch na Slovensku si okamžite uvedomil nítky a väzby spájajúce živých či nebohých mafiánskych bossov s finančnými žralokmi z Penty a J&T, ako aj s ďalšími „veľkopodnikateľmi“ a napísal knihu, ktorá si rýchlo nájde medzeru na knižnom trhu, najmä keď avizovaná „Gorila“ Toma Nicholsona po súdnych prietahoch ešte knižnú podobu nedostala.

Čitateľ, ktorý pozná predošlé Murínove knihy o mafii (Mafia na Slovensku, Mafia v Bratislave, Boss všetkých bossov), skonštatuje, že autor si v prvých dvoch tretinách knihy pomohol rešeršou vlastných kníh, ktoré podáva takpovediac v kocke. Zvyšná tretina knihy sa zaoberá kauzou Gorila a ponúka aj zjavné či skryté väzby medzi organizovaným zločinom a časťou slovenskej podnikateľskej elity. Ostatne, v oboch prípadoch ide o peniaze a kde sa točia veľké sumy, tam sa logicky objavujú ostrí chlapi s vyholenými hlavami a zároveň aj uhladení veľkopodnikatelia v drahých limuzínach. Murín si spolu so svojim vydavateľom tak trochu huncútsky utiahli z nadšených konzumentov „mafiánskych príbehov“, ale na druhej strane im poctivo ako bonus poskytli komplexný prehľad o tom, ako Malchárek nahradil Ruska na poste ministra hospodárstva, kto a ako ťahal za nítky, keď sa štiepila strana ANO, prípadne zimomriavky vyvolávajúcu genézu vstupu skupiny Penta do nášho zdravotníctva a jej (takmer úspešnú) následnú snahu o jeho úplné ovládnutie. Samozrejme, autor nie je investigatívny novinár, ktorý riskuje krk detektívnym pátraním

(mab)

študoval na FF UK v Bratislave. Pôsobil v legendárnom mesačníku Mladá tvorba, neskôr ako pedagóg na gymnáziu v Dunajskej Strede či ako odborný pracovník v Obvodnom kultúrnom a spoločenskom stredisku v Bratislave. Po niekoľkých rokoch, keď bol v slobodnom povolani, zakotvil v Literárnom týždenníku najprv ako redaktor a neskôr šéfredaktor. Odborná kritika, ale najmä čitatelia veľmi kladne hodnotili jeho básnické zbierky Okamihy, Za svetlom v okne či Voda má čas. Mi-

Básnik na hubách

Básnik, aforista a prekladateľ Ján Majerník bol jedným z prvých „čítan-kových“ autorov, ktorého som v Bratislavskom Klube spisovateľov spoznala. Nečudo. Bol a je spoločensky založený a spoločnosť mladých autorov (a najmä autoriek) rád vyhľadával. Šarmantný, vždy elegantne oblečený vedel poba-viť dobrým bonmotom, ale aj poradiť mladým adeptom spisovateľského remesla. A takým aj ostal, keďže i napriek veku je ochotný zúčastňovať sa na literárnych súťažiach začínajúcich autorov či už ako porotca, prípadne ako lektor.

Ján Majerník dostal základné vzdelanie v rodnej Senici, Ladcoch a Nových Zámkoch, kde aj zmaturoval na gymnáziu. Slovenčinu a ruštinu vy-

lovníkov zahraničnej literatúry potešil Ján Majerník svojimi prekladmi takých veľkánov ruskej literatúry, akými sú Jevgenij Jevtušenko či Marina Cvetajevová. Autor však zanechal v literatúre aj originálnu „hubársku“ stopu, a to svojimi knihami poézie, prózy či esejí s hubárskou tematikou (Rastú, A predsa rastú, Na huby šiel som). Vtipne, šarmantne, ale aj so znalosťou veci sa pohral s témou huby, veď nie nadarmo o ňom jeho spisovateľskí kolegovia tvrdia, že nájde huby aj pod snehom.

Ján Majerník sa v týchto dňoch dožil 76 rokov a milovníci literatúry mu iste želajú ešte veľa pekných veršov a rovnako krásnych hriebov.

Barbara PRIBYLINOVÁ

HUMORESKA

Bola nedeľa podvečer kdesi uprostred júla. Horúčava zalahla na Slovensko. Na vetvách stromov za našimi oknami ležali spotené veveričky. Chvosty im bezvládne viseli dolu a z kožušíniek sa im až tak parilo. Čo-chvíľa padlo načisto vyštavené zviera-tko dole a s úľubou sa rozvalilo na chrbátik s vystretými labkami do chladivého machu. V tejto situácii, prosím pekne, mi teda Magalóva vo vypasovanom čiernom tričku radí na RTVS ako uvariť huspeninu.

Ako ju dať do špajze, kde som nameral 43 stupňov Celzia, aby stuhla. Radila, že dobré je aj priedomie.

V tú nedeľu mravce na našom priedomí skákali idúc domov do mraveniska ako vrabce. Tak ich rozpálený betón pálil na nožičky. Vrchol v nedeľnej podvečernej varechovej šou nastal, keď dve tetušky v irečitých zásterkách začali vysmážať

hlásia čísla pásov, na ktorých sú podľa nich najvydarenejšie výtvary z celého televízneho roka (ten je od septembra do júna) a tie potom opakujú tak, ako ich majú zoradené v kôpkach. „Televízákom“ vôbec nezáleží na tom, čo zo

Ako v lete varili huspeninu

fánky a želali mi šťastné fašiangy. Vtedy som si povedal, že toto asi nebude premiéra.

Môj bystrý intelekt opäť aspoň raz nesklamal. Bola to repríza, lebo leto je na všetkých slovenských staniciach časom repríz. Dramaturgovia ešte pred odchodom na dovolenku narýchlo na-

škatule polezie von. Horúčavy v prvej dekáde júla však podcenili. Bolo tak teplo, že sa nikomu z normálnych ľudí nechcelo pohnúť preč od televízora. Musím povedať, že na stokrát opakované seriály a filmy som v lete pripravený, ale huspenina a fánky v nedeľu podvečer, keď je vonku na dvore zemeguľa

od horúčav roztečená, na to ma nikto nepripravil.

Aby ste ma však zle nepochopili. Nie som proti letným reprízam. Ponúkajú množstvo šancí ako sa uliať aj inde, nielen len v televízore. Len ich využívame málo. Modelová situácia: čo by sa stalo, keby bulvár vyšiel síce so správnym dátumom, ale s obsahom ako mal na deň presne pred rokom? Zbadal by to niekto? Nie a nie! Lebo každý rok bulvár točí v lete stále rovnaké invenčné články: koľko stojí zmrzlina na kúpalisku, kde majú najlacnejšie hod dogy, čím sa treba natrieť na slnku alebo kde sa cez dovolenku vyvalujú celebrity.

Chlapci a dievčatá z bulváru, vyskúšajte to aspoň raz. Garantujem vám, že

si to nikto z vašich čitateľov s jednoduchými nárokmi na život ani nevšimne. Len tam musíte nejako implantovať Sagana a Bezáka či aktuálnu tému, o ktorej sa sorne hovorí v krčmách i pred kostolom. Aby predsa len niečo prvá signálna sústava vašich čitateľov nezašípila.

Tiež mi napadlo, že by sa v lete cez týždne mohli reprizovať stále dokola iba niektoré dni. Konkrétne len sobotu. Nedefu nie, lebo po nej ide pondelok a človek sa cíti po celý deň hlúpo. Mali by sme tak permanentnú celonárodnú siestu a aspoň by sme nič v robote nepokazili. Ale na to sa ešte musím opýtať, či by mi to prešlo.

Milan ZEMO

Zaujímavý pohľad do zákulisia jedného búrlivého obdobia našich dejín

Roztrpčený, zmierlivý a nahnevaný Hronský

Milan GONDA

Keď bolo prelomené dlhoročné mlčanie o Jozefovi Cígerovi Hronskom po jeho emigrácii zo Slovenska, znovu začali u nás vychádzať jeho knihy i štúdie, ba celé monografie o ňom. Dalo by sa povedať, že ho máme dobre preštudovaného a rozanalyzovaného. Kompletne Hronského literárne dielo je zhrnuté do jedenástich zväzkov jeho Zobraňých spisov. Završením bude XII. zväzok s názvom Niet krajších slov, ktorý má vyjsť v tomto roku. Budú v ňom jeho publicistické príspevky a tiež referáty, oficiálne príhovory a iné dokumenty verejného charakteru.

Jozef Cíger Hronský

Zdalo by sa, že v súvislosti s Hronským sa nám pomaly čistí stôl a že už nás ničím nemôže prekvapiť. Nie je to tak! Možno nechceme, ale predsa nám umožnil nahliadnuť do svojich pocitov a myšlienok, keď bolo jeho vnútro maximálne rozbúrené.

■ KULTIVOVANÁ OSOBNOSŤ

Hronský ako umelec, no zrejme aj ako človek, bol veľmi kultivovaný a dobre si zvážil, čo povie alebo napíše. Tento dojem sa dá nadobudnúť pri čítaní temer dvesto príspevkov, ktoré sú dostupné. Sú to publikované novinové a časopisecké články, ale aj jeho verejné vystúpenia zachované v rukopisnej alebo strojopisnej forme v archívoch Slovenskej národnej knižnice a Matice slovenskej.

V archíve Matice slovenskej sa nachádzajú aj príspevky z Hronského pozostalosti privezené na Slovensko z Argentíny iba v roku 2008 a neboli ešte úplne spracované. Našli sa medzi nimi dva, ktoré sa nezhodujú s obrazom Hronského, ktorý sa už všeobecne vžil.

Ide o polemický článok Učiteľ a žiak a po formálnej stránke ťažko definovateľný príspevok Preverená a nepreverená slovenská literatúra, veda a umenie. Oba články nie sú dokončené a pravdepodobne autor nakoniec ich nemal záujem uverejniť. Sú netypické svojím ostrým tónom, ktorý nie je celkove príznačný pre Hronského, no ani pre jeho publicistickú tvorbu v emigrácii, keď sa vyjadroval veľmi kriticky k daniu na Slovensku.

■ UČITEĽ A ŽIAK

Prvý spomínaný článok je úvaha o vzťahu českých pred-

stavitel'ov, najmä prezidentov Masaryka a Beneša, k slovenskému národu a k Matici slovenskej. Z jeho kontextu vyplýva, že vznikol niekedy ku koncu roka 1945. Hronský neobvykle ironicky hovorí o politike česko-slovenskej vlády voči Slovákom. Zdôrazňuje nadradenosť, vierolomnosť a vypočítavosť Čechov. Čitateľ už začína nadobúdať pocit, že ide o frontálny protičeský útok, keď Hronský zdôrazní, že má na mysli tých Čechov, ktorí boli politickými predstaviteľmi, a zároveň spresňuje, že sa to nevzťahuje na celý český národ. Oceňuje silný vlastenecký cit Čechov, ktorý zneužili českí politici, a uznáva, že sa za istých okolností mohol postupne vytvoriť aj spontánny pocit spolupatričnosti medzi oboma národmi. Tu sa však článok končí bez náznaku nejakého zosumarizovania. Hronského autorstvo je nespochybiteľné, lebo ide o rukopis, lepšie povedané o prvý koncept s množstvom úprav a doplnkov. Mnohé myšlienky z tohto príspevku potom Hronský použil v článku K päťdesiatke Slovenskej Ligy v Amerike. Samozrejme v ďaleko zmierlivejšom tóne.

■ ŠKVRNY SÚDRŽNOSTI

Za zmienku stojí aj príspevok K päťdesiatke... V archíve sa zachoval ako rukopis aj ako strojopis. Pri jeho konečnom prepisovaní Hronský vypustil z neho dôležitú časť, v ktorej opatrne kritizuje nehody medzi rozhádzanými krajanmi a snaží sa ich chlácholiť. Z uvedeného rukopisu citujem časť vypusteného odstavca: „Medzi Slovákami v zahraničí je istá nervozita. Hovorí sa o nezhode, o škriepkach, hádkach. Hovorí sa, že je to nedobré. Nuž – azda tie nedorozu-

menia ani nie sú také zlé, ako si ich občas maľujeme. O podstatnej veci o slovenskej samostatnosti, osobitosti, o slobode, o slovenskom štáte neháda sa medzi Slovámi nik. Iba o tom je reč, že jeden spôsob je lepší dosiahnuť cieľ a druhý, že jeho cesta je tá pravá k slovenskej slobode.“ Hronský si možno uvedomil, že je netaktné spomínať v slávnostnom príspevku škvrny na slovenskej súdržnosti a možno to perspektívne považoval aj za netaktické. Týmto príkladom by som chcel podložiť svoje tvrdenie o Hronského uvážlivosti.

Problematickejší z hľadiska jednoznačného autorstva Hronského je článok Preverená a nepreverená... , aj keď bol uložený v spisovateľovej pozostalosti v Argentíne. V prvom rade je na ňom nezvyčajné, že Hronský v ňom píše o sebe úplne neosobne v tretej osobe. Dá sa to akceptovať, keď vezmeme do úvahy, že ho začínal písať na obranu skupiny ľudí, do ktorej patrili aj on. Článok je veľmi ironický až sarkastický, čo je v porovnaní s inými Hronského príspevkami úplne atypické. (Samotný autor priznáva svoju britkosť a temer sa za ňu ospravedlňuje: „... povedia, že ironizujem. Ale i keby aj, tak mám pravdu.“) Príspevok je vo forme strojopisu. Pravdepodobne bol najskôr napísaný rukou, opravený a až tak prepísaný na stroji, pretože ďalšie opravy robené v ňom rukou neodstraňujú začiatkové štýlistické chyby, ako je to bežné, ale sú to zásahy, ktoré pozmeňujú obsah a tón pôvodnej výpovede. Väčšinou uvedené korekcie zmierňujú jej ostrosť a účinnosť, prípadne ju argumentačne dopĺňujú a rozširujú. A práve tieto rukou robené korektúry nás privádzajú do pochybností, pretože po zbežnej prehliadke sa ukazuje, že rukopis korektúr a poznámok zrejme nie je Hronského, ale viac sa podobá na rukopis Stanislava Mečiara.

K presvedčeniu, že autorom článku je predsa len Hronský, mňa osobne vedie porovnanie štýlu, akým je príspevok napísaný, s už spomínaným článkom. Sú v ňom aj štýlistické prvky, ktoré Hronský rád používal: krátke hutné vety medzi jednotlivými odstavcami, ktoré sú niečím ako zhrnutím predchádzajúceho alebo mottom pre nasledujúci odstavce. V príspevku sú použité viaceré citácie článkov, čo zase pre Hronského vôbec nie je typické.

■ EMOTÍVNY NÁBOJ

Nezvyklosť tohto príspevku je však v prekvapujúcej otvorenosti a v podrobnej znalosti, s akou píše o ľuďoch a ich skutkoch počas trvania prvej Slovenskej republiky a najmä o ich stoosemdesiatstupňovom obrať po skončení vojny a obnovení CSR.

Ide o 34 strán formátu A5, ktoré sú číslované v záhlaví. Pôvodným zámerom autora bolo pravdepodobne napísať esej o povojnových zmenách v literárnom živote na Slovensku. Dokazuje to aj názov, ktorý pôvodne znel: Preverená a nepreverená slovenská literatúra. K rozšíreniu názvu o „... veda a umenie“ došlo až neskôr, lebo

je to dopísané rukou. Zodpovedajú tomu aj prečíslované strany a pokiaľ sa to dá prečítať a rozlúštiť, doplnil sedem strán textu. Podľa nových strán (nemajú prepísované číslovanie) vidno, že sa rozhodol tematický okruh rozšíriť na ďalšie druhy umenia a na vedu a pridal aj glosu o návrate po vojne k neslovenskému názvu prvej slovenskej univerzity Univerzity Komenského v Bratislave. Rozšíril a doplnil aj svoje hodnotenie a spomienky na Dr. Martáka, ktorý po ňom prevzal funkciu správcu Matice slovenskej. Tento text má už skôr charakter memoárovej literatúry.

Autor príspevku – predpokladajme, že Hronský – bol pomerne dobre informovaný o dianí na Slovensku v prvých mesiacoch a rokoch po vojne. Mal prístup k novinám a časopisom vydávaným na Slovensku, čo vyplýva z toho, že ich citoval. Podľa toho sa dá zároveň usúdiť, že príspevok bol napísaný niekedy na konci roka 1946 alebo na prelome rokov 1946 a 1947.

Čitateľ tohto príspevku asi skoro aj sám zaregistruje silný emotívny náboj, ktorý text v sebe nesie, a dovoľm si konštatovať, že nebol napísaný podľa zásady antického historika Tacita „sine ira et studio“. Prvotnú trpkosť z vývoja na Slovensku a vyrovnávanie sa s pocitom krivdy, ktorá sa stala Hronskému, doplnila neskôr asi aj snaha zhromaždiť a zaznačiť si argumenty na vlastnú obranu formou poukázania na bezcharakterné správanie sa iných. A tak začiatkové formulovanie textu ako eseje sa postupne mení na osobné spomienky a poznámky.

V príspevku cítiť sklamanie a pohoršenie z konania konkrétnych osôb. Na prvom mieste menuje Laca Novomeského, ktorý v prvých rokoch po vojne nadobudol veľký vplyv v kultúrnom živote na Slovensku. Hodnotí ho týmito slovami: „Na Slovensku je len jeden človek, ktorý je schopný obsadiť všetky predsednícke miesta v kultúrnych inštitúciách, a to je Laco Novomeský. Tak ako sa posadil za predsedu Spolku slovenských spisovateľov, tak sa posadil aj do kresla predsedu Matice slovenskej.“ Na inom mieste o ňom píše: „Nový režim Akadémii vzal, ale Nováka vyhodil, a Akadémii si obsadil skoro výlučne len komunistami a evanjelikmi. Hlavná vec, že si komunistická strana pomocou Laca Novomeského obsadila aj túto inštitúciu.“ Autor bol veľmi

roztrpčený z konania Jána Martáka: „Hronského v augustových dňoch r. 1944 zatvorili a len na náhodu sa zvrátilo, že nebol popravený. ... Už v časoch puču Dr. Marták nechal zatvoriť J. C. Hronského do pivnice a on sa „vymenoval“ za správcu Matice slovenskej. Pre charakter týchto ľudí je zaujímavé, že Marták až do poslednej chvíľky nažíval vo veľmi priateľskom pomere s Hronským.“

K tejto závažnej udalosti v živote Hronského sa autor príspevku vracia ešte raz: „... martinskí evanjelickí partizáni, vedení pánom Dr. Martákom, zatvorili J. C. Hronského do pivnice a len na nepatrnej náhodu sa zvrátilo, že Hronský nestal sa obeťou tohto takzvaného „národného“ nadšenia.“

Popri J. Martákovi v súvislosti s uzurpovaním moci v Matici slovenskej vážne výčitky autor adresoval aj Jánovi Štefánikovi: „Marták a Štefánik docielili to, že Matica slovenská prestala byť maticou všetkých Slovákov. Stala sa ustanovizňou komunisticko-evanjelickou.“ Čitateľ už asi zaregistroval z uvedených citovaných ukážok, že umeleckú a kultúrnu obec podľa autora rozdelila konfesijná nevraživosť. O preverovaní umelcov a jeho dôsledkoch hovorí: „Pravda, katolíci sa nahradili evanjelikmi a očista bola prevedená.“ Na jednom mieste to hovorí úplne jednoznačne: „Dve nenávisti spojili sa v dušiach spisovateľov i „spisovateľov“; nenávisť náboženská a nenávisť politická. Tu je naša tragédia!“

Aký zámer mal autor s týmto príspevkom, dá sa len ťažko usudzovať, hoci mu na začiatku pravdepodobne venoval veľkú pozornosť. Samozrejme, že vôbec nechcem podsúvať nejaké závery čitateľovi, vychádzam len z osobného presvedčenia, že ide o Hronského článok.

Tento príspevok si určite zasluhuje osobitné preskúmanie a ak raz vznikne potreba podrobnejšie sa ním zaoberať. Určite bude potrebné pre spoľahlivé určenie pôvodcu príspevku použiť textovú kritiku a grafologické identifikovanie rukopisných poznámok v ňom.

Zatiaľ sme zostali pri hypotéze, že ide o Hronského text, ktorý by prípadne pomohol korigovať jeho blízky spolupracovník Stanislav Mečiar. V každom prípade je to zaujímavý pohľad do zákulisia jedného búrlivého obdobia našich dejín. Preto sme ho nakoniec tiež zaradili do XII. zväzku Zobraňých spisov.

Rodný dom spisovateľa.

Vďaka podnetom z čitateľských listov je obsah SNN stále pútavejší

Vyberáme z vašej korešpondencie

Vážení čitatelia! Opäť publikujeme niekoľko listov, ktoré sme vybrali z našej redakčnej pošty - či už tej „klasickej“- obálkovej, alebo tej „modernej“ - elektronickej. Tak ako po minulé razy, aj teraz aktívne reagujete na celospoločenské dianie, vyjadrujete sa k obsahu našich novín a týmto spôsobom sa aj vy zapájate do nášho spoločného redakčného života. Ostaňte nám verní aj naďalej, pretože len vďaka čitateľom sú noviny novinami.

Stranu pripravil: (mb)

■ NA ŠKOLÁCH, MEDZI MLADÝCH

Od roku 1987 som nečítal žiadne noviny. Sám neviem, či sa mám touto skutočnosťou chváliť alebo si sťažovať. Bolo to preto, že som poznal a poznám niekoľko novinárov. Som si vedomý toho, že ani pre vás to neznie príliš lahodne, ale vylepším to faktom, že druhý rok odoberám váš týždeník. So záujmom čítam historické fakty, mnohé „tušené“, mnohé potvrdené. Na základe vašich článkov som si prečítal viac zaujímavých kníh, sledujem vašu snahu pri obhajovaní záujmov Slovenska, snahu pri náprave pokrútených dejín Slovenska. Ja sa vo svojom okolí snažím dobré národné a národnostné myšlienky šíriť a nako-niec propagovať naše noviny hlavne v školách a medzi mladými ľuďmi. Ľudia, inštitúcie, tlač orientované národné to nikdy nemali ľahké. Myslím si, že kým nebude na Slovensku vychádzať jeden národné orientovaný denník, nebudú pôsobiť národné verejnoprávne médiá, budeme to mať veľmi ťažké. Ak v Slovenských národných novinách budete pokračovať v nastúpenom trende, som presvedčený, že vás budú trhať, kúsať, rozbijať kladivami aj peniazmi. Držím vám palce a kde budem môcť, tam pomôžem.

Augustín HAZUCHA

■ NEBUĐME NETRPEZLIVÍ

Už dlhší čas sledujem dianie v Matici slovenskej (MS) aj cez týždenník Slovenské národné noviny (SNN) a webovú stránku MS, a tak môžem s čistým svedomím napísať, že kroky nového vedenia sú krokmi, ktoré na Slovensku absentovali už niekoľko desiatok rokov. Aj spomínané noviny podľa mojej mienky a aj mienky iných čitateľov sú momentálne najlepším týždenníkom, aký na Slovensku vychádza. Oplatí sa tieto noviny zobrať do rúk a prečítať si otvorene a jasné postrehy novinárov, ktorých mená pozná hádam každý. Chvalabohu, že sa aspoň niečo z printových periódik dá dnes čítať a nemusíme sa pri čítaní rozčuľovať, že tu ktosi-čosi domrvil a pokúsil sa nás nebadane obutých previesť cez vodu. Nebudme netrpezliví, že sa všetko hneď a zaraz podarí. To, čo sa dlhé roky zanedbávalo, a pre mnohých, ktorí MS nemali nikdy radi, možno aj tajne dúfali, že pomaly odumiera. Nečudujme sa, že im to nie je teraz po vôli. Veľká škoda, že nás Slovákov je tak

málo a ešte sme takí málo prajní jeden druhému a inštitúcii, ktorá nás má „dvíhať“, burcovať a duchovne obohacovať.

Ignác J.

■ LIST MILANOVI FTÁČNIKOVI

Vážený pán primátor, nedávno bola postavená replika neologickej synagógy, ktorá kedysi stála na Rybnom námestí; originálna myšlienka, ktorú realizovali aj s Vašou podporou, ma inšpirovala k pripomienke, že neďaleko tohto miesta sa nachádza aj ďalšia pamiatka: približne 200 metrov smerom na západ od neologickej synagógy, na bývalej Vydrici archeológovia objavili objekt, v laboráte „Bratislava – prelomové obdobie mestského priestoru“ (Občianske združenie Bratislavské ostrovy, 2008), na liste „Bratislava – druhá polovica 9. storočia“ označený takto: „Najväčšia dokumentovaná zrubová stavba na Slovensku, výskum SAHI 2007-2008, garant prof. T. Štefanovičová“. Ide teda o unikátny nález, dokumentujúci historickú prítomnosť Slovanov v Bratislave približne pred 1 200 rokmi, napriek neskorším neslovanským prekryvom. Som presvedčený, že aj na tomto mieste si kultúrny záujem žiada postaviť repliku napr. takým spôsobom, ako to urobili Poliaci na archeologickom nálezisku v Biskupine. Tento návrh som publikoval v tlači, rozprával som sa o ňom s Ing. arch. M. Bogárom, znalcom tohto územia, ktorý moju myšlienku podporil a sprostredkoval mi stretnutie s vlastníkom pozemku, ten vzal môj návrh na vedomie a súhlasil s ním. Aj keď dnešná hospodárska situácia nedovoľuje veľké finančné výdavky, kultúrny význam, historická a geografická jedinečnosť miesta sú argumentmi pre to, aby sa tu postavila približná replika historického stavu v rámci obnovy „strateného mesta“. Ak uvážime, že sa s veľkými finančnými nákladmi pripravuje výstavba pomníka Márie Terézie, v súlade s logikou faktov replika slovanskej stavby na bývalej Vydrici je významnejším kultúrnym činom – už či vzhľadom na historický vek, genia loci alebo na potreby Slovenska, záujem jeho reprezentácie navonok i jeho nedostatočne rozvinuté historické vedomie. Ako niekdajší minister školstva určite viete oceniť pôsobenie konkrétneho oživeného historického dokumentu na konkrétnom mieste vo vedomí občana. Som presvedčený, že

na repliku slovanskej stavby na Vydrici by sa našli prostriedky v rámci celého Slovenska, ale aj vo fondoch medzinárodného charakteru. Vážený pán primátor, verím, že môj návrh sa stretne s Vašou priaznivou odpoveďou, na čo sa vopred teším. S úctou

Igor THURZO

■ TREBA BIŤ NA POPLACH

So záujmom som si prečítal rozhovor s I. Oravcom o situácii v slovenskom poľnohospodárstve. Vážim si, že to-muto najzákladnejšie odvetviu národného hospodárstva venujete pozornosť. Skutočne treba biť na poplach, pretože o sebestačnosti v potravinách dnes môžeme iba snívať zásluhou najmä vlády J. Čarnogurského a všetko devastujúcej politiky KDH v začiatkoch deväťdesiatich rokov minulého storočia. V zaznávaní kolektívneho hospodárenia však pokračovali aj ďalšie vlády, a tak to dospelo do štádia takmer totálneho kolapsu nášho skutočne vyspelého poľnohospodárstva. Rád by som bol, keby ste pokračovali v uverejňovaní názorov čitateľov tak, ako ste už raz venovali celú stranu čitateľom. Moje skúsenosti poľnohospodára v tomto príspevku dopĺňajú a potvrdzujú aktuálny stav, ako ho vidí Ivan Oravec. Som stálym predplatiteľom SNN a členom Únie slovenských novinárov – odporučil by som, aby ste sa ako redakcia prezentovali na najbližšom jesennom stretnutí tejto novinárskej obce. Zároveň by to bola dobrá propagácia SNN. S pozdravom a želaním úspechov pri tvorbe SNN

Milan BUŠO

■ REAKCIA NA ČLÁNOK

Po prečítaní článku v SNN s názvom Prídeme o jeden z najvýznamnejších sviatkov nášho štátu? ma sklamalo, že vláda nad ničím takým vôbec uvažuje. To pre peniaze zapredáme významný sviatok pripomínajúci nám vznik štátu? Zrušiť niečo, o čo sme sa dlhé roky usilovali? Neverím, že si viac neprečítam v novinách o ďalšom opatrení. Takých NAJ, keď sa niečo zruší, už bolo veľa. Mladí ľudia už pomaly nemajú žiadne národné cítěnie a hrdošť. Počula som, keď mladý človek povedal: „Aký Slovák? Ja nie som Slovák, ja som Európan!“ Je smutné, že si mladí ľudia nevážia svoju vlasť. Na druhej strane sa im však nemožno čudovať. Rastú v dobe, keď sa každé druhé slovo začína na EURO a naši vládni predstavitelia v nich rozhodnutiami typu zrušenia sviatku 1. septembra národnú hrdošť ešte viac potláčajú. Či už to robia vedome alebo nevedome, neviem. V každom prípade si myslím, že o niektorých veciach môžeme rozhodnúť sami a nečakať na to, čo povie Európska únia. Súhlasím s redaktorom článku o možnosti zrušenia 17. novembra – Dňa boja za slobodu a demokraciu. Akáže sloboda, akáže demokracia? Nevidím nič, čo by sa dalo oslavovať. Máme svoj štát, svoju ústavu a mali by sme byť na to hrdí! Som proti tomu, aby sa zrušil štátny sviatok Deň ústavy SR. Už teraz naplno absenteuje národné cítěnie a hrdošť.

L. PULÍŠOVÁ

■ ROLNÍCI ZA SLOVENSKO

Chcem týmto spôsobom vyjadriť s plnou vážnosťou podporu Vyhláseniu Kongresu slovenskej inteligencie, ktoré bolo uverejnené v SNN č. 22/2012. Už v roku 1990, keď sme založili Rol-

nícku stranu Slovenska, ktorá bola v období rokov 1994 – 1998 koalíčným partnerom HZDS v NR SR, sme vyjadrili aj písomne podporu zrodu – oživeniu zápasu za slovenskú samostatnosť. V roku 1992, keď sme sa v tichej koalícii (DS Slovenska, RSS a Hnutie poľnohospodárov) dostali do FZ ČSFR ako poslanci Snemovne národov ja a Ing. Jozef Klein sme hlasovali za prijatie zákona o rozdelení ČSFR. Boli to veľmi dôležité rozhodnutia, ktoré v tom období nevedelo mnoho ľudí pochopiť a ťažko to niesli aj naši blízki (či už politickí alebo rodinní), že sme sa takto rozhodli. Nebudem opisovať celý politický alebo osobný postoj z tých časov (mal som revolučný postoj aj v rokoch 1967 - 1970), ale chcem vyjadriť plnú podporu všetkým bodom, ktoré sú vo Vyhlásení Kongresu slovenskej inteligencie.

Pavel DELINGA, generálny dozorca ECAV na Slovensku

■ ZLATÉ PADÁKY

Perzský kráľ Darius po veľkej porážke, v ktorej mu Miltiades zničil takmer celú armádu a loďstvo, nariadil, aby mu vždy pri jedle pripomínali zmáhajúce sa Grécko slovami: „Pane, myslí na Atény.“ Myslím si, že dnes, keď sa nám roztrhlo vrece s nominantami, by mal niekto pri podobnej príležitosti pripomínať nášmu premiérovi nominantov. Ešte sme totiž nerozhodili „Gorilu“ a už tu máme ďalších prospechárov, z radov našej politickej a ekonomickej elity, ktorí sa postarali o to, aby sme sa už nadobro vyliečili z naivných predstáv o ideáloch, ktoré by mali zdobiť ponovembrovú spoločnosť. Niet dňa, aby sme sa nedozvedeli o prípadoch, v ktorých naša elita robí v štátnej pokladnici obrovský vír a vymetá z našich hláv predstavy o tom, že v dôležitých pozíciách v štáte máme skutočných odborníkov s vysokými morálnymi a duchovnými kvalitami. Myslím si, že by nemalo význam uvádzať o koľko miliónov doplácame na odstupnom a odmenách, pretože tieto čísla sa každodenne menia. Ak k tomu pripočítame ešte obrovské odmeny na všetkých ministerstvách ku koncu roka a potom znova pred odchodom do opozície, všetko nasvedčuje tomu, že žijeme v bohatej krajine, ktorá sa štedro dokáže postarať o každého, kto je členom alebo sympizantom správnej politickej strany. Pri tomto štedrom odmeňovaní by sme však nemali zabúdať aj na také „prkotiny“, ako bolo napr. pridelenie bytu nášmu exministrovi p. Fedorovi, ktorý na ňom zarobil niekoľko desiatok tisíc eur. Takéto prílepkovania k životu sú tejto spoločnosti úplne bežné a považujeme ich za samozrejmosť. Prípád „Fedor“ je však takou jednoduchou ukážkou, ako vznikajú aj „zlaté padáky“. Stačí, aby ste sa zoznámili so starostom Ružinova Pavlom Kubovičom, ktorý svojho času disponoval kompetenciou, že môže každoročne

prideľovať desať bytov podľa vlastného rozhodnutia. Pán Fedor robil vedúceho kancelárie u M.Dzurindu, tak nečudo, že prišiel za bagateľ ku streche nad hlavou. Tak nejako je to aj so zlatými padákmi, s odstupným a odmenami. Máme šikovných legislatívcov, ktorí dokážu zabezpečiť, aby bolo aj pri takýchto odporných zlodejinách právne všetko v poriadku. Až na morálne a etické hodnoty, ktoré nepatria medzi kritériá odmeňovania, ktorých sú autormi.

Rudolf SLEZÁK

■ NAIJKRAJŠÍ ŠTEFÁNIKOV PAMÄTNÍK

Pripomenutie si 132 rokov od narodenia Milana Rastislava Štefánika (21. júl 1880 Košariská) je zároveň časom na uvedomenie si štátnych tradícií. Tie slovenské hovoria, že žiaden z našich politikov, ktorí obetovali aj to najcennejšie – život – pre osud vlasti, nie je dôstojne zapísaný nielen v našich vlastných dejinách, ale aj v tvárach miest, obcí a celkove v obraze krajiny. Máme množstvo Štefánikových ulíc a námestí, žiaľ sôch pomernej a aj tie, ktoré máme, ho zobrazujú väčšinou v dobovej leteckej kombinéze. Vzácnou výnimkou je Brezno, kde je generálova socha zhotovená podľa historickej uniformy patriacej francúzskemu generálovi. Kariéra Milana Rastislava ako vojaka sa často priravnáva ku kariére iného známeho Francúza Napoleona Bonaparta. Náš Štefánik však dosiahol generálsku hodnosť rýchlejšie od vstupu do armády. Bolo to dané okolnosťami, keď jeho nová vlasť pochopila Milanove Rastislavove angažovanie sa pri tvorbe česko-slovenských légii, a teda regulárnej armády, do dôsledkov. Nemohla byť predsa na čele vojska nižšia hodnosť ako práve generál. My jeho rodáci sme mu túto poctu udelili až v roku 2004, čo je z pohľadu histórie skutočne škandalózne. Tých škandalózných okolností okolo Štefánika je viac než len čas, keď sme si in memoriam uctili jeho pamiatku udelením hodnosti aj slovenského generála. V prvom rade sú to udalosti zo 4. mája 1919, o ktorých píšem v mojej najnovšej knihe Štefánik po pristátí zastrelení? (objednávky na dobierku na: stefanikkniha@gmail.com). Matica slovenská pri vydaní tohto príbehu zareagovala skutočne veľmi promptne a Domy Matice slovenskej v Bratislave na čele s Dankou Suchou, v Michalovciach s riaditeľkou Máriou Kušnírovou, v Žiline s Branislavom Kohútom a oblasťné pracovisko Matice v Brezne riadené Máriou Macuľovou dokázali pripraviť besedu k mojej knihe skutočne so zaujímavým publikom. Odnášal som si z týchto stretnutí veľa nezabudnuteľných dojmov. V prvom rade však pociť, že najkrajší pamätník má generál Milan Rastislav Štefánik postavený v srdciach Slovákov.

Stanislav HÁBER

OČAMI MATICE

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Aj vy ste zvedaví?

Keď mi v pondelok ráno zavolala zvedavá redaktorka jedného z dvoch či troch „našich mienkotvorných“ denníkov, ktoré majú od vlastenectva prídaleko, zľakol som sa, čo zase prepuklo? Opatrne som chcel nezačatý rozhovor ukončiť, že mám poradu a teda... No dáma na druhom konci „drôtu“ sa nedala, že má len jednu jedinú otázku, že či nechystá pri príležitosti zajtrajšieho dvadsiateho výročia prijatia deklarácie o zvrchovanosti nejakej podujatie Matica, keď oficiálna moc nie...

Isteže áno, samozrejme, reagoval som, maticiári, osobitne mladí, po celom Slovensku organizujú vatry zvrchovanosti a vymenoval som: V Dubnici nad Váhom vo štvrtok, v Cejkove, vo Zvolenskej Slatine v piatok, v bratislavskej Petržalke v sobotu, ale aj inde.

A v tej chvíli som si uvedomil, že pozícia Matice aj v „mienkotvornej“ tlačí akosi rastie, že umelo vyvolávané kauzy okolo nás i spomedzi nás nám paradoxne neškodí, že ich nekompromisným riešením Matica nestráca, ale naopak získava. Potvrdzuje to aj celý rad rozhovorov, ktoré som v ostatnom čase poskytol. A to nielen slovenským, ale aj českým médiám, napríklad aj Českej televízii.

U pánov ministrov Jahnátka a Malatinského našiel som podporu pre zamýšľané maticné podujatia na našom pustnúcim vidieku, vo Veľkých Kapušanoch som otváral prvý ročník maticných slávností a v Hlinnom vo Vranovskom okrese spoločne so štátnym tajomníkom ministerstva práce a rodiny Jozefom Burianom sme odhalili súsošie sv. Cyrila a Metoda.

Naša maticná karavána našťastie neodpočíva, ideme ďalej! Nech si psy brešú, koľko sa im ráci, ak v tom je ich zmysel života. Som naozaj zvedavý, ako dopadne otváranie trezoru v martinskej maticnej budove, kde má vraj byť zlatá časť národného pokladu. A rovnako som zvedavý, ako dopadne na Tour de France Peter Sagan.

PREDPLATNÉ NA ROK 2012

Slovenské národné noviny
si môžete objednať aj na tel.

čísle 043 / 4012 837

a na adrese

snredakcia@matica.sk

OPRAVA

V SNN 27 sme na strane 11 vo fotoreportáži z Národných maticných slávností 2012 omylom uviedli, že Robert Fico je predseda NR SR. Samozrejme, predsedom NR SR je Pavol Paška a Robert Fico je predsedom vlády. Čitateľom a spomenutým sa ospravedlňujeme.

Od našich maticných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

■ GRAFFITY JAM V ROŽŇAVE

V sobotu sa v priestoroch rožňavského kúpaliska uskutočnil festival pre mladých pod názvom Jammin. V rámci prvého ročníka Jamminu sa uskutočnil aj šiesty ročník pre Rožňavčanov populárneho Graffity Jamu, tohto roku to bolo aj s finančným príspevom Odboru Mladej Matice v Rožňave. Už od ranných hodín sa v areáli kúpaliska a jeho blízkom okolí schádzalo množstvo mladých ľudí, ktorí mali možnosť pozrieť si streetbalové a volejbalové turnaje. Pre tých menších boli pripravené rôzne detské atrakcie. Mladí ľudia sa kultúrne vyžili na workshopoch, ktoré prezentovali staré aj súčasné umenie. Toto podujatie bolo určené pre širokú verejnosť a okrem toho, že sa skrátili priestory kúpaliska, jeho prínosom bolo to, že ľudia z gemerského regiónu mohli vidieť nové, pre niektorých možno neznáme formy umenia a hudby. Nosným pilierom festivalu bola alternatíva na trávenie voľného času a spôsoby trávenia mimo školského a mimopracovného času napríklad prostredníctvom športu a rôzneho druhu umení od grafitov až po breakdance.

Matej LADA

■ TVORIVÉ DIELNE V GALANTE

Prvý júlový týždeň sa začal už štvrtý ročník letných tvorivých diel-

ní pre deti v dome Matice slovenskej. Počasie nám prialo, a tak sme hneď ráno pripravili aj detský bazén, v ktorom sa deti mali možnosť osviežiť. Lektorky, mladé študentky z Gymnázia v Trnave, z Vysokej školy muzických umení v Bratislave, ale aj z pedagogickej fakulty si pripravili pre deti na každé obedie v týždni zaujímavú techniku. Tento rok sa robili ozdobné predmety zo sadry, ktoré sa zdobili, kaširovanie, ale aj dotvorenie vlastných postáv k fotografiám, ktoré sme deťom nafotili deň vopred. No a medzitým, kým sa umelecké diela sušili, deti vytvorili umeleckú dúhu z odtlačkov vlastných dlaní, hrali sa kolky a poslúžili aj loptičky, ktoré boli k dispozícii. Priam v tropických teplotách dobre padlo aj osvieženie v bazéne, ale aj neuveriteľné množstvo marhúľ, melónov a jablák, ktoré sme deťom pripravili na osvieženie. Je potešiteľné, že záujem o tvorivé dielne narastá. Preto pripravujeme ešte tento rok Tvorivé dielne II, ktoré budú prvý augustový týždeň. Deti budú pracovať s hlinou celý týždeň. Každý deň sa naučia a vytvoria niečo iné. Tie najlepšie diela im pani lektorka vypáli v keramickej peci. No a zo skúseností vieme, že deti si rady počkajú, kým budú môcť svoje výrobky naglazúrovať, aby sa vypálili ešte raz a prídu si

po umelecké diela do Domu Matice slovenskej. Deti, tešíme sa na stretnutie s vami, aby budova Domu MS v Galante ožila detským štetom, oduševnenými výkrikmi a vašimi umeleckými výtvormi.

Zlatica LEHOTSKÁ

■ ČEREŠŇOVÉ DNI V JELŠAVE

Čerešňové dni sa 7. júla 2012 začali gastronomickým programom. Skoro v celom meste sa pripravovali najrôznejšie jedlá z čerešní. Bol to nultý ročník, ktorým sa pripomenula vyše 200-ročná tradícia prvého Čerešňického spolku v Rakúsko-Uhorsku, v súčasnosti je to Mestský záhradkársky spolok. Podujatie bolo aj spomienkou na 270. výročie narodenia zakladateľa spolku, evanjelického farára Pavla Valaského, ktorý pôsobil aj v Slovenskom Komlóši (Maďarsko). V kultúrnom programe vystúpili Rusnákovi, Ivan Nemček a FSS Hrabina Nižná Slaná, ktorá zaspievala aj piesne o ovoci – Jajže, milí porazí te, volal si me na čiernice, Mal som ja v mojom rúbku čerešne, Citrónový lístok, Samo som cebulu sadila, Pod oblokom červení jahodi, A pod hájom červenie čerešne. Na záver sme dostali brošničku – čerešňové dni. Nálada bola výborná, aj keď bolo horúco, ale v pivnici bolo príjemne. Bol to krásny deň.

Ludmila PETERGÁČOVÁ

V SNN 29 ■ Slovenčina - najťažší jazyk sveta ■ Bratia Chorváti oslávili 21 rokov nezávislosti ■ Historik Richard Marsina o dejinách si prečítate: Slovákov od čias Veľkej Moravy ■ Cesta k slovenskej zvrchovanosti

Maticné slávnosti sú duchovnou vzpruhou i príležitosťou na stretnutie Národné maticné slávnosti zožali veľký úspech

V Martine vyvrcholili dlho očakávané Národné maticné slávnosti. V sobotu 7. júla sa v priestoroch martinského amfiteátra stretlo niekoľko tisíc ľudí, ktorí si prišli vychutnať slávnostnú atmosféru. V programe Národných maticných slávností sa predstavilo 18 súborov z celého Slovenska, ktoré vo viac ako dvojhodinovom programe prezentovali vo všetkej svojej kráse svoj vzťah k hudbe a tancu a vďaka ktorým si z tohto podujatia zrejme každý, kto zavítal do amfiteátra, odniesol hlboký umelecký zážitok.

Potlesk diváckeho obecenstva si okrem sólistov opery SND Jána Babjaka a Jolany Fogašovej získal aj Umelecký súbor Lúčnica, ktorý sa predstavil spoločne s orchestrom Zlaté husle. So svojím galaprogramom zožali profesionálni tanečníci viacnásobný aplauz a potvrdili tak, že patria k slovenskej špičke, na ktorú môžeme byť my Slováci právom hrdí. Martinský letný amfiteáter „dýchal“ aj v neskorších hodinách. V rámci večerného programu sa na pódiu predstavili hudobné skupiny Gladiátor, Desmod či interpreti Tomáš Zaujec, Dara Rolins a mnohí ďalší.

Slávnostné vyvrcholenie Národných maticných slávností bolo i tohto roku spojené s pestrým sprievodným programom. Návštevníci si mohli pozrieť ukážky tradičných ľudových remesiel, ľudový workshop, ukážky historického šermu, ukážku historických vozidiel, razenie mincí s logom MS alebo prezentáciu maticnej a vydavateľskej činnosti či tvorivé dielne.

Návštevníci tiež mali príležitosť darovať tú najvzácnejšiu tekutinu k záchrane života Slovákov v rámci tradičnej Maticnej kvapky krvi. Mohli prispieť aj finančne v rámci dobrovoľného vstupného, ktoré bolo venované na záchranu hradu Krásna Hôrka.

Súčasnou podujatia bolo aj vyhlásenie rekordu, ktorý sa navdý zapísal do Slovenskej knihy rekordov. „Tento slovenský rekord vymysleli naše

deti z folklórneho súboru pri spievaní pesničky Ja som Slovák, ty Slovenka, daj mi rúčku, rúčku ti podávam... Vtedy sa zrodila myšlienka dať deťom do rúk slovenský znak a práve vďaka nemu pospájať všetky deti, ktoré cítia, že Slovensko je najkrajšou krajinou a že je potrebné, aby sa ľudia pospájali. Znak SR si podávaním rúk odovzdalo 5 979 detí,“ povedala Miroslava Kozárová, riaditeľka D MS Šurany, ktorú by potešilo, ak sa do tejto aktivity zapojili v ďalšom roku aj rodičia a starí rodičia a aby sa aj prostredníctvom tejto pekné myšlienky dôstojne oslávila cyrilometodská tradícia.

Odkaz Národných maticných slávností je podľa predsedu MS Mariána Tkáča jednoznačný: „Matica existuje, že je tu preto, aby ľudia potešili, aby sme povzbudili vlastenectvo a aby sme šíрили radosť a pokoj. Týmto dňom vyvrcholila naša príprava k budúročnému 1 150. výročiu príchodu svätých Cyrila a Metoda na naše územie. Príčinou, prečo organizujeme slávnosti v Martine, je odvdáčiť sa tomuto mestu za to, že kedysi dávno pred 149 rokmi prijal Maticu, a cieľom je aj to, aby si aj Martinčania uvedomili, aký klenot tu majú, takisto ako si Matica veľmi váži, že v Martine môže byť.“

Okrem predstaviteľov Matice slovenskej sa na slávnostnom vyvrcholení NMS zúčastnili mnohé osobnosti slovenského politického, spoločenského

a kultúrneho života. Medzi prítomnými nechýbal predseda vlády SR Robert Fico, ktorý vo svojom príhovore vydvihol význam Matice slovenskej, bez aktivít ktorej si Slovensko podľa svojich slov nevie a ani nechce predstaviť: „Vždy robím všetko preto, aby som si ako predseda vlády prispôsobil program a mohol som Maticu slovenskú, jej priaznivcov a členov pozdraviť, a keďže dnes si pripomíname významné jubileum MS, povedal som si, že o to viac musím prísť, keďže Matica slovenská si zasluhuje, aby jej bola prejavovaná úcta z najvyšších miest.“ Robert Fico vo svojom príhovore zdôraznil dôležitosť maticných iniciatív, ktorou bola napr. Národná slávnosť na Devine či spoluúčasť na petičnej akcii, vďaka ktorej sa podarilo zachrániť súsošie štúrovcov v Bratislave. Slováci podľa R. Fica práve prostredníctvom Matice vykročili v ústrety európskym dejinám.

Do Martina zavítal pri tejto príležitosti aj predseda SDKÚ-DS, župan Bratislavského samosprávneho kraja Pavol Frešo: „Ja ako bratislavský župan som tu po prvýkrát a je to pre mňa veľmi silná symbolika. Mám hlboký rešpekt voči Matici práve preto, že istým spôsobom spája to, čo je tradičné, nielen to, čo tu je vyše 150 rokov, ale to, čo tu je 1 150 rokov, čiže celú cyrilometodskú tradíciu, ktorú považujem za základ toho, čo dnes na Slovensku máme a vôbec našej slovenskej štát-

Od 5. do 7. júla sa v meste Nitra uskutočnili mestské slávnosti „Nitra, milá Nitra...“, Pribinove a Cyrilo-metodské slávnosti, Dni Nitranov, ktoré sú každý rok venované významným osobnostiam histórie i súčasnosti nášho mesta.

Tohtoročným hlavným motívom boli blížiacie sa oslavy 1 150. výročia príchodu vierozvestov na naše územie a s nimi súvisiace otvorenie Roku sv. Cyrila a Metoda na Slovensku, ktorý vyvrcholí celonárodnými oslavami 5. júla 2013 v Nitre. Podujatie otvorila Národná púť na Svätoplukovom námestí. Svätú omšu celebraval Mons. Stanislav Zvolenský, bratislavský biskup – metropolita. Prítomní bol prezident SR

Dedičstvo otcov zachovaj nám, Pane

Ivan Gašparovič i premiér vlády SR Robert Fico a ostatní zástupcovia Parlamentu SR, zástupcovia mesta Nitry a mnohí predstavitelia významných inštitúcií v meste. Svoju účasťou nás poctili i predseda Matice slovenskej Marián Tkáč so svojou manželkou, riaditeľka Domu MS v Dunajskej Strede Libuša Klúčková a riaditeľka Domu MS v Šuranoch Miroslava Kozárová. Na svätej omši a slávnostiach sa zúčastnila i pani riaditeľka Domu MS v Nitre Mária Miháliková, ktorej dcéra Lucia Búranová symbolicky so svojou mladou rodinkou niesla za Dom Matice slovenskej v Nitre obeť dar v podobe kyty s odkazom „Dedičstvo otcov zachovaj nám Pane“. Obeť kôš s ovocím niesla k oltáru vierozvestcov Genka Horváthová, predsedníčka MO MS v Čakajovciach, spolu so svojím manželom. Dom Matice slovenskej v Nitre zabezpečil i vystúpenia maticných kultúrnych kolektívov – Spevacké skupiny Ivančanka z Ivanky pri Nitre a Folklórnej skupiny Maticiari z Čakajoviec, ktoré svojimi národnými a pobožnými piesňami rozozvučali Pešiu zónu a Svätoplukovo námestie.

Veronika BILICOVÁ

nosti. Pevne verím, že čo nám odovzdali naši predkovia aj spolu s Maticou, odovzdáme našim potomkom. Preto tu aj dnes stojím. Ľudia sa aj vzhľadom na práve prebiehajúcu krízu vracajú k svojim tradíciám, hodnotám svojich vlastných predkov, takže pevne verím, že význam Matice slovenskej bude stúpať.“

Rovnako pozitívne zhodnotil podujatie, ako aj činnosť a význam Matice podpredseda SNS Rafael Rafaj, podľa ktorého „maticné slávnosti sú duchovnou vzpruhou, kultúrnym oživením a tiež príležitosťou k stretnutiu sa so zaujímavými ľuďmi, ktorým Slovensko, identita, slovenská kultúra a pozdvíhanie národného povedomia niečo hovorí.“

Podľa Mariána Tkáča „to, čo sme zdedili, resp. to, čo môžeme zdediť po svojich otcoch, starých otcoch, je veľmi cenné a vzácne a nie každý národ to má. My máme možnože najkrajší folklór na svete, my máme aj možno najkrajšie dievčatá na svete, ale nechceme, aby naše tradície odišli do zabudnutia, a ja si myslím a verím, že aj mladá generácia na to príd a že bude nasledovať nás trochu starších. Maticu potrebujeme aj preto, aby sme vnášali medzi našich ľudí tvorivosť, radosť, aby sme udržiavali naše vzácne tradície, aby sme sa obliekali do slovenských krojov, aby po krásnej sobotnej či nedeľnej akcii išli ľudia v pondelok s radosťou do práce.“

Prianie predsedu MS Mariána Tkáča sa ako veríme, naplnilo. Pozitívne odozvy všetkých, ktorí sa na Národných maticných slávnostiach osobne zúčastnili, nás presvedčajú o tom, že podujatia takéhoto charakteru majú zmysel a ešte o to väčší v prípade, ak ich organizuje naša najstaršia národná ustanovizeň.

Eva LACOVÁ

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingova 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahoslav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slpost.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.